

שמגר בן ענת

ברק בן אבינעם

גדעון בן יואש

יפתח הגלעדי

ד"ר שמחה פישור

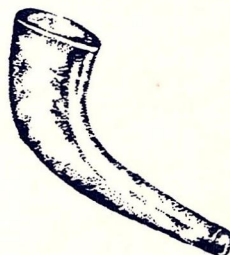
דבורה אשת לפידות

אהוד בן גרא

שמשון

עתניאל בן קנז

דפי עבודה ללימוד ספר שופטים

ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה

"בני מתתיהו"

מוותה לעדוד כתיבה והפצה של ספרים חינוכיים וספרי לימוד

הספר יצא בהוצאת אלינר www.bialik-publishing.co.il/elinor

ד"ר שמחה פֿישר

דפי עבודה ללימוד ספר שופטים

דפי העבודה והמדריך למורים מומלצים לשימוש
בבתי-ספר ממלכתיים דתיים ע"י מנהל החינוך הדתי
במשרד החינוך והתרבות

הוצאת

ספריית אלינר

המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה
ההסתדרות הציונית העולמית

האגף לפרסומים

רח' אברבנאל 24, ת.ד. 7044 ירושלים 91070

"בני מתתיהו"

עמותה לעדוד כתיבה והפצה
של ספרים חינוכיים וספרי לימוד
רח' הרצוג 32, גבעתיים 53587

©

כל הזכויות שמורות
לעמותת "בני מתתיהו"
רח' הרצוג 32, גבעתיים 53587
טל' 03-749887

נדפס בישראל תשמ"ז, 1987
PRINTED IN ISRAEL

דפוס "יד החמשה", כפר חב"ד.

התוכן

עמודים	הפרקים	נושא היחידה
5		דברים אל התלמיד
7	א'-ג', ו	1. פרקי מבוא לתקופת השופטים
21	ג'	2. פרשת אהוד בן גרא
27	ד'-ה'	3. המלחמה בכנענים (דבורה וברק)
41	ז'-ח'	4. פרשת גדעון
69	ט'	5. פרשת אבימלך
77	י'-י"ב	6. פרשת יפתח
91	י"ג-ט"ז	7. פרשת שמשון
113	י"ז-י"ח	8. מעשה פסל מיכה ונדודי שבט דן
121	י"ט-כ"א	9. מעשה פילגש בגבעה
129	כל הספר	10. הדרך עלך ספר שופטים

שלמי תודה

תודתי הרבה נתונה לחבריי וידידיי אשר סייעו בידי להוציא לאור דפי עבודה אלה.

למר **יצחק שיוביץ** נ"י, שהעיר הערות חשובות ומועילות ועזר לי בעיצוב הדידקטי של דפי העבודה.

להרב **דב שחור** שליט"א, **שערך, התקין והביא לדפוס**, עמל וטרח הרבה כדי להוציא מתחת ידו עבודה נאה ומתוקנת.

יישר חילם לאורייתא.

☆

לגבי **אתי קוזין** על עיצוב העטיפה.

☆

* המפות הועתקו מתוך אטלס כרתא לתקופת המקרא ברשותם האדיבה.

* התמונות מתפרסמות באדיבות קרן הקיימת לישראל, אגף הפרסומים והצלומים, ירושלים.

אל התלמיד

לפניך דפי עבודה שמטרתם לעזור לך בלימוד ספר שופטים.
ספר שופטים מספר על תקופה סוערת ביותר בחיי עם ישראל. בתקופה זו התרחשו מאורעות גדולים; בחלקם מעודדים ומשמחים ובחלקם עצובים וקשים.

אנו לומדים את התקופה הזאת לא רק כדי לדעת ולהכיר את תולדות אבותינו בעבר אלא גם ובעיקר, כדי ללמוד מהם מוסר השכל לכלל ולפרט ולהפיק לקחים לגבי דורנו.

למרות שזאת שונת מאד תנאי החיים שלנו בארץ מתנאי החיים של אבותינו שחיו כאן בתקופת השופטים, ישנן, בכל זאת, **בעיות יסודיות**; מהן בתחום האמונה והקשר שלנו לארץ, ומהן בתחום המצב המדיני באיזורנו, שמעסיקים אותנו כמעט כפי שהעסיקו את אבותינו לפני כשלושת אלפים שנה.

דפי עבודה אלה יעזרו לך להכיר את תקופת השופטים מן הבחינות שהזכרנו, ויחד עם המורה הם יסייעו בידך **להבין הבנה טובה ומקיפה** את הפרשיות הסוערות של ספר שופטים.

חילקנו את ספר שופטים לעשר יחידות לימוד. בראש כל יחידה רשמנו את הנושאים עליהם דנים דפי העבודה, כך שתוכל לראות מראש מה מצפה לך בכל יחידה. אולם כדי שלא תבהל **מכמות** דפי העבודה בכל יחידה, מבקשים אנו להביא לידיעתך מספר דברים **שינחו** אותך במפגש שלך עם דפי העבודה שלנו והם יקלו עליך מאוד את העבודה בדפים אלה.

א. יש בדפי העבודה שלנו שאלות רבות **לבחירה** ומספר לא קטן של **משימות רשות**. אין אנו מצפים אפוא, שתענה על **כל** השאלות והמשימות שבכל דפי העבודה. לעתים הרבינו בשאלות כדי שכל אחד יוכל לברור מתוכן את השאלות או הנושאים המעניינים אותו במיוחד. ואנו סומכים עליך ועל המורה שלך, שתמצאו את הדרך הנאותה והיעילה של שימוש נכון בדפי עבודה אלה.

ב. חלק מדפי העבודה מיועדים **לעבודה בכיתה**, בדרך כלל, כמשימות קבוצתיות. באמצעות שיטת העבודה בקבוצות תלמד **להתחלק באחריות** עם חברי קבוצתך, ולקבל אחריות של הקבוצה שלך כלפי שאר הקבוצות. הנושאים בספר שופטים רבים ומגוונים, המלאכה מרובה אבל הזמן העומד לרשותך הוא קצר ומצומצם ולכן בדרך זו של קבלת **משימות קבוצתיות ובאחריות הדדית**, תוכל להכיר ולהקיף את רוב הנושאים שבספר בצורה יעילה ובזמן קצר יחסית.

- ג. מטרתם של דפי העבודה, בדרך כלל, היא: **לחזור על החומר, לשנן את הנלמד בשיעור ולהוסיף עוד פרטים וידיעות שאין מספיקים לטפל ולהתעמק בהם במשך השיעור הקצר.** יחד עם זאת, ישנם בחוברת שלנו, לא מעט דפי עבודה שמטרתם **להכנין לקראת השיעור, ולהדריך ללמוד בכוחות עצמך**, קטע חדש שטרם נלמד בכיתה. הכנה כזאת תאפשר לך להיות **שותף פעיל** בשיעור ולתרום את תרומתך במהלך השיעור.
- ד. אנחנו מקווים שלא תופתע אם תמצא דפי עבודה שאין בהם שאלות כלל. **אתה הוא שתחבר את דף העבודה, ותתבקש לשאול את השאלות.** אנו חושבים שגם דפי עבודה אלה חשובים מאוד ואנו בטוחים שלא תדלג עליהם.
- ה. בדפי עבודה רבים תמצא שאלות **יצירתיות** ושאלות **להרחבת האופקים.** אם תמצא בהם **עניין ואם המורה ימליץ עליהם**, נסה להתמודד גם עם השאלות האלה. הנאה רבה מובטחת לך מראש.
- ו. בשאלות יצירתיות אחדות לא השארנו מקום לתשובה בגיליון העבודה, כי ייתכן שלא תרצה לענות עליהן כלל, ואם תחליט לענות עליהן, הרי אין אנו יודעים את **גבול הדמיון** שלך. לכן ענה על שאלות יצירתיות מסוג זה **במחברת מיוחדת שתייחד להשלמות ולהוספות על דפי העבודה.**

ולסיום, שתי עצות חשובות:

1. דפי עבודה אלה מיועדים לעבודה **בספר פתוח** (פרט ליחידה 10 – האחרונה, נחש מדוע?). עיין תמיד בפסוקים הנוגעים בדבר **לפני** שאתה כותב את תשובותיך בתוך דפי העבודה.
 2. חז"ל לימדו אותנו כלל גדול בתורת הלמידה, הם אמרו: **"חייב אדם ללמד לשונו לומר – איני יודע"**. אנו מציעים לך לזכור יפה כלל זה בלימודיך בכלל, ובעבודתך בדפי העבודה שלנו בפרט. אם לאחר עיון ומחשבה אינך יודע את התשובה, או שהתשובה לא כתובה במקרא ובמפרשים שבידך, כתוב: **"איני יודע"**, ואל תכתוב משפטים ומלים רק "לצאת ידי חובה". בקש את עזרת המורה והוא ישמח לעזור לך.
- ואחרון אחרון – תפילה לה';
- יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שלא תצא תקלה על ידינו ולא נכשל חס ושלום, אנחנו – שהכנו את דפי העבודה האלה בעבורך, ואתה – התלמיד הנעזר בהם, בלומדך את ספר שופטים
- "וַיְהִי נָעִם ה' אֱלֹהֵינוּ עִלֵּינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ
כֹּנֶנָּה עִלֵּינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כֹּנֶנָּהוּ"**.

ש.פ.

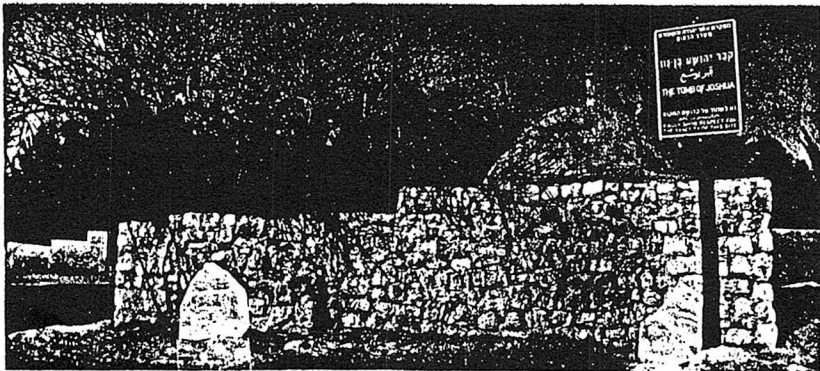
יחידה 1

פרקי מבוא לתקופת השופטים

פרקים א' – ג', ו

רשימת הנושאים של דפי העבודה

- א. מבוכת העם אחרי מות יהושע
- ב. כיבושי יהודה ושמעון
- ג. כיבוש בית-אל על ידי בית יוסף
- ד. מפת הכיבושים
- ה. מושגים בפרק א'
- ו. מסקנות מפרק א'
- ז. תוכחת מלאך ה'
- ח. רצף סיפור המאורעות
- ט. תבנית ממהלך האירועים
- בתקופת השופטים
- י. מושגים בפרק ב'
- יא. מסקנות מפרק ב'
- יב. "וַאֲלֵה הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִנִּיחַ ה' לְנִסּוֹת בָּם אֶת יִשְׂרָאֵל".

א – מבוכת העם אחרי מות יהושע

פרק א', פסוקים א–ג

1. מה שאלו "בני ישראל בה"י"? _____
2. כיצד שואלים בה"י? (עיין בשמות כ"ח, ל. ובמדבר כ"ז, כא) _____
3. מיהו השבט שנבחר להיות הראשון להילחם בכנעני? _____
4. מדוע דווקא שבט זה נבחר? (תוכל להיעזר במדרש חז"ל להלן) _____
5. (א) לעזרת מי פונה שבט זה? _____
(ב) מדוע דווקא אליו פנה? (היעזר במפה שבעמוד 12 וכן עיין ביהושע פרק י"ט, א) _____
7. במה משמשים שני שבטים אלו, דוגמה לשאר השבטים? _____
8. כיצד נהג עם ישראל בשעה שהיה צריך לצאת למלחמה בתקופת יהושע? _____

ממדרשי חז"ל:

"ויאמר ה' יהודה יעלה (א', ב).
זה שאמר הכתוב: "יהודה אתה יודוך אחיך ידך בעורף אויביך"
(בראשית מט, ח) בכל מקום – יהודה ראשון.
ראשון לירידת הים שנאמר "בצאת ישראל ממצרים... היתה
יהודה לקדשו" (תהלים קי"ד, א-ב).
ראשון לדגלים – "ויסע דגל מחנה בני יהודה" (במדבר ט' יד).
ראשון לשופטים – "ויאמר ה' יהודה יעלה" (שופטים א' ב).
ואף לעתיד לבוא – "ודוד עבדי נשיא להם לעולם".
(ילקוט שמעוני, שופטים א')

ב – כיבושי יהודה ושמעון

פרק א', פסוקים ד – כ

1. מה היתה שם העיר הראשונה שהם כבשו? _____
2. (א) מה הם עושים למלך? ומדוע? _____

- ב) איזו מטרה היתה, לדעתך, בקיצוץ אצבעות הידיים והרגליים של האוייבים? _____

3. מצא פתגם מתאים למה שעשו למלך? _____

4. מי כבש את קרית־ספר? ומה הובטח לו? _____

5. מדוע היה צורך להבטיח פרס לכובש? _____

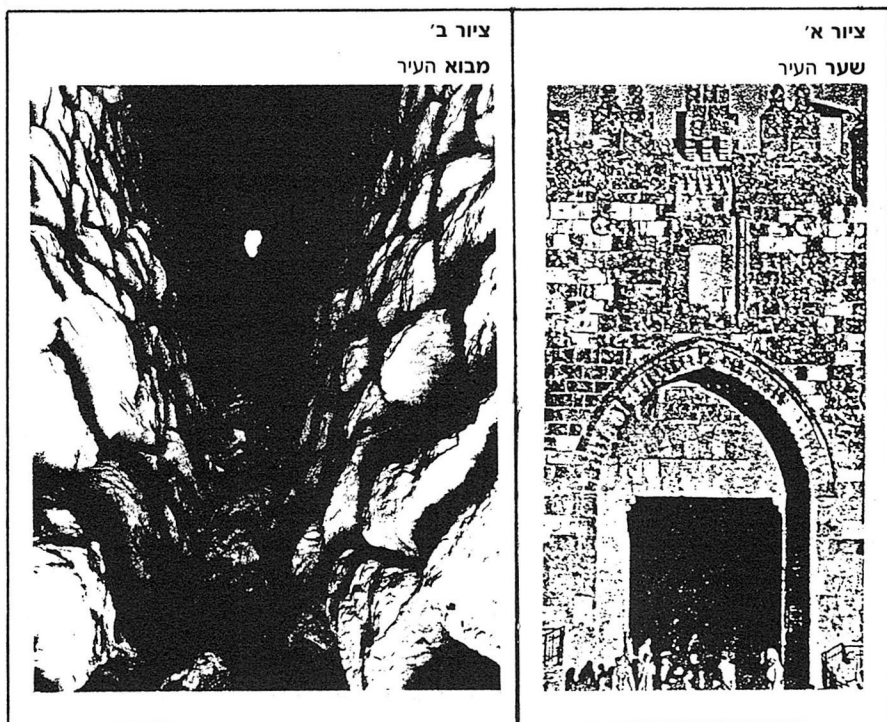
6. מי קיבל את העיר חברון? ומדוע? _____

7. מדוע יהודה אינו כובש את העמק? (היעזר במפה המופיעה בעבודה ח) _____

ג – כיבוש בית-אל על ידי בית יוסף

פרק א', פסוקים כב – כט

1. כיצד הצליחו שבטי בית יוסף לכבוש את בית-אל? _____
2. התבונן בציור של "מבוא העיר" וקרא גם ברש"י על פסוק כד והסבר מדוע קוראים לכך "מבוא העיר"? _____
3. מדוע, לדעתך, לא עשו בית-יוסף התקפה חזיתית דרך שער העיר? _____
4. מדוע גילה האיש את מבוא העיר? _____

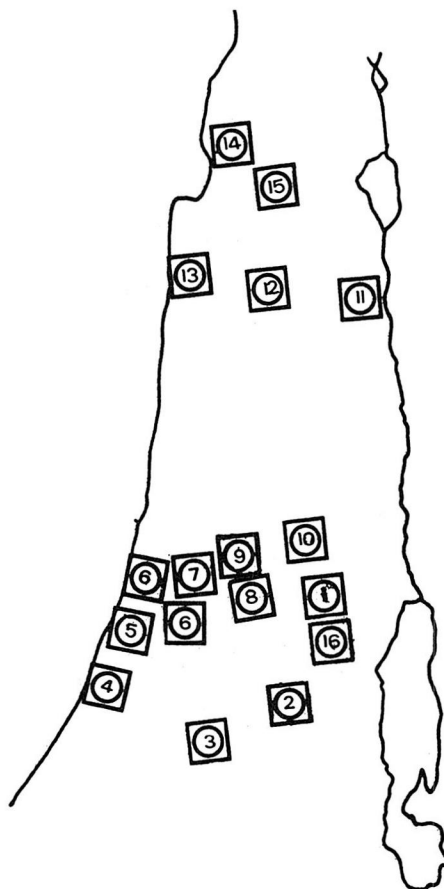

ד – מפת הכיבושים

פרק א'

לתלמיד!

דף זה מיועד לעבודה בכיתה
לפניך מפת ארץ ישראל המערבית. במפה מסומנות 16 ערים, חלקן בשליטה של
השבטים (נכבשו ויושבו ע"י בני ישראל) וחלקן נשארו בידי הכנענים.
צבע בכחול את הערים שנכבשו והם בידי השבטים, ובאדום – את הערים בהם
נשארו הכנענים. לידיעתך, סומנו גם מספר ערים שלא נזכרו בפרק, הקף אותן באדום
כי גם הן לא נכבשו.

מקרא:

1. ירושלים ויבוס (ח, כא)
2. חברון (כ)
3. דביר (יא)
4. עזה (יח)
5. אשקלון (יח)
6. אשדוד וגת – צבע באדום!
7. גזר (כט)
8. אילון (לה)
9. שעלבים (לה)
10. בית-אל (כב)
11. בית-שאן (כז)
12. מגידו (כז)
13. דור (כז)
14. עכו (לא)
15. נהלל (ל)
16. בזק (ה)

ה – מושגים בפרק א

1. מהו ההבדל בין "מבוא" העיר לבין "שער" העיר? (תוכל להיעזר בתמונות)

2. מהו "רָכֵב בְּרִזְל"? לאיזה כלי מלחמה של ימינו אפשר להשוותו? _____

3. היכן נוח יותר להלחם עם "רכב ברזל" באיזור הררי או מישורי? נמק דברך.

4. מדוע לדעתך לא היה לישראל רכב ברזל? _____

5. בפרקנו ישנם **ביטויים שונים** המציינים את **מידת השליטה** של שבטי ישראל בערי הכנענים.

מרכבות כנעניות שלאופניהן שישה חישוקים. כל מרכבה רתומה לשני סוסים.

טבלה זו תעזור לך **לשים לב** להבדלים השונים במצב השליטה.

הפסוק	שם העיר	הביטויים המציינים את השליטה הישראלית
ה	בזק	וילחמו, ויכו, ...
ח		
י		
יח		
יט		
כא		

6. קרא ביהושע י"ט, מז ורשום את כל חמשת שלבי ההשתלטות על העיר לָשֵׁם (התחל מן הביטוי "וילחמו").

(א) וילחמו _____ (ב) _____ (ג) _____
 (ד) _____ (ה) _____

1 – מסקנות מפרק א'

1. בפרקנו ישנם רמזים לתחילתו של פירוד בין השבטים, מצא הוכחה לכך.

2. אילו שבטים היו במצב טוב בכיבוש נחלתם? _____

3. אילו שבטים היו במצב לא טוב? ציין את הסיבה לכך. _____

4. ראשי כל השבטים החליטו להיפגש ולדון בבעיות שנוצרו כתוצאה ממצב הכיבושים, כדי להעלות פתרונות אפשריים. גם אתה נמצא בישיבה ואתה רושם את הבעיות ומציע פתרון לכל בעיה.

צבאיות _____ _____ _____ חברתיות _____ _____ _____ דתיות _____ _____ _____	הבעיות שהועלו
צבאיות _____ _____ _____ חברתיות _____ _____ _____ דתיות _____ _____ _____	ההצעות שלי לפתרון הבעיות

2 – תוכחת מלאך ה' (הנביא)

פרק ב', פסוקים א – ה

1. על מה מוכיח הנביא את בני ישראל? _____
2. האם בני ישראל **מקבלים** את התוכחה או **דוחים** אותה? נמק. _____
3. הנביא מציין בדבריו "בְּרִית" בין ה' לבין עם ישראל. מלא את הטבלה הבאה בהתאם לדרישות.

חלקו של ה' בברית	חלקו של עם ישראל בברית
(רשום בלשונך, פסוק א)	(רשום בלשונך, פסוק ב)
_____	_____
_____	_____
↓	↓
גם ה' לא יקיים הברית	בני ישראל לא קיימו הברית
"וְגַם אָמַרְתִּי לֹא אֶגְרֹשׁ אוֹתָם מִפְּנֵיכֶם..."	"...וְלֹא שָׁמַעְתֶּם בְּקוֹלִי"
↓	
_____	כתוצאה מזה: (המשך פסוק ג)

_____	↓
_____	תגובת העם

4. מדוע לדעתך הפרו בני־ישראל את הברית עם ה'? _____

ח – רצף סיפור המאורעות

פרק ב', פסוקים א – י

1. מתי קרה כל המתואר מפסוק א עד ה? (החטא, התוכחה, תגובת העם...) נמק דעתך.
2. מתי קרה המתואר מפסוק ו עד פסוק ט? נמק.
3. מדוע לדעתך מובא עניין זה פעם נוספת כאן?
4. מהו הקשר בין תוכחת הנביא לפסוק כב בפרקנו?

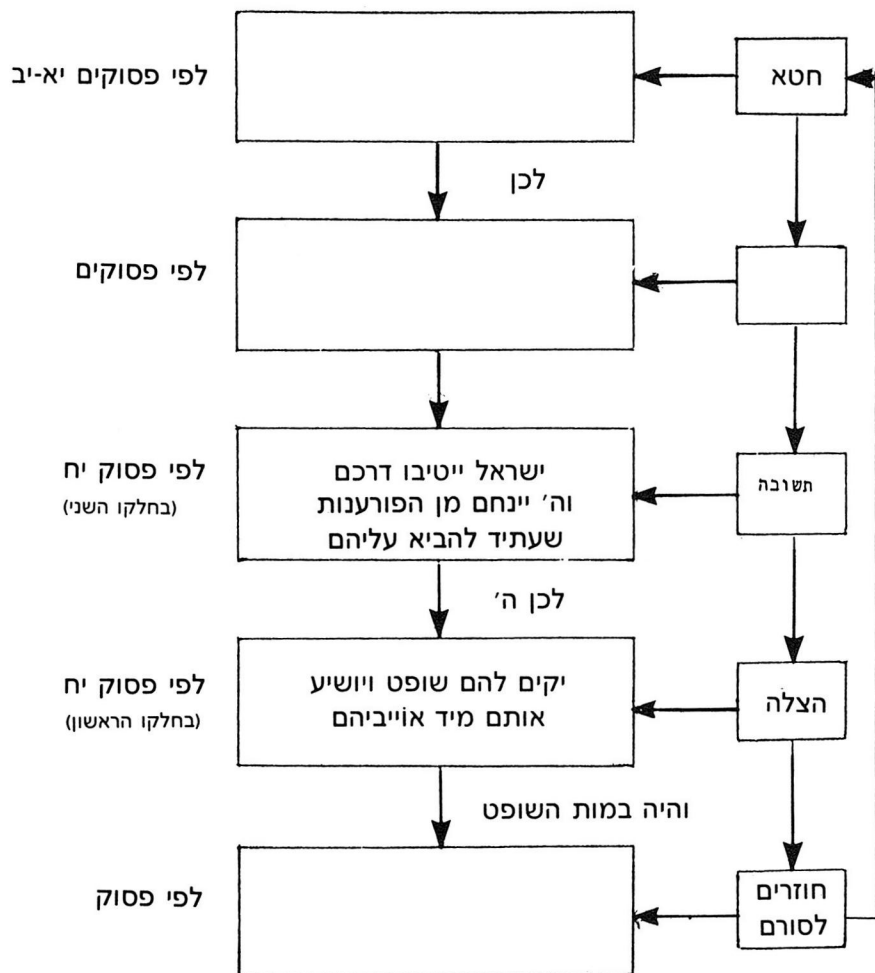
מפת הארץ כפי שחולקה לשבטים על-ידי יהושע

ט – תבנית ממהלך האירועים בתקופת השופטים

פרק ב', פסוקים א – כ

סקירת רקע

תאר את רצף האירועים בתקופת השופטים ומלא את הפרטים החסרים בטבלה שלפניך.

י – מושגים בפרק ב'

"וַיַּעַל מֶלֶאךָה' מִן הַגִּלְגָל אֶל הַבָּכִים..."

1. חז"ל פירשו **שמלאך ה'** הוא **נביא** ולא **מלאך** ממש. כיצד הגיעו המפרשים לפירוש זה?

2. **"וַהֲיוּ לָכֶם לְצִדִּים"** (דבר המלאך המוכיח) בפירוש "דעת מקרא" מסבירים ביטוי זה במילים: **"הגויים הנשארים יציקו לכם ויהיו כצמחי בר הללו השולחים קוציהם בצידי כל המנסה לעבור ביניהם."** הסבר לפי זה מדוע קורא הנביא **לקוצים** בשם **צידים**?

3. מתי, לדעתך, קל יותר לבני ישראל **"לשמור את דרך ה' וללכת בה..."**? סמן קוו תחת התשובה הנכונה.

(א) כאשר הכנענים יושבים בין שבטי ישראל.

(ב) כאשר הכנענים לא יושבים בין שבטי ישראל.

4. בתפילת שחרית (אחר ברכות השחר) מצויה בקשה מה' בקשר ל"ניסיון". מדוע לדעתך כדאי לבקש בקשה זו?

5. קרא היטב את המשל והנמשל: (מתוך ילקוט שמעוני, רמז מ"א)

הנמשל: ישראל כרמו של הקב"ה הם, שנאמר "כי כרם ה' צבאות בית ישראל". והכניסים לארץ, קיצץ את הארזים שבה, יונאכני השמדתי את האמורי אשר כגובה ארזים גבהו" והניח ביניהם את הקוצים (את העמים החלשים יותר) כדי שישמרו ישראל את התורה, וכשיעמוד הכרם על עומדו במשמרת התורה אזי "והיו עמים משרפות סיד קוצים כסוחים, באש יצתו" (הקוצים ישרפו והכרם יצמח ויתפתח ללא ארזים וללא קוצים).	המשל: "ואלה הגויים אשר הניח ה' לנסות בם את ישראל". משל למה הדבר דומה? למלך שנטע כרם והיו בתוכו ארזים גדולים וקוצים. הלך המלך וקצץ את הארזים והניח את הקוצים. אמרו לו עבדיו: אדוננו המלך, הקוצים שאוחזים בבגדינו הנחת, וקצצת את הארזים? אמר להם: אם קיצצתי את הקוצים – במה הייתי גודר את כרמי? (הקוצים עתידים לשמש כעין גדר לכרם).
---	---

(א) מנה עוד שמות של **"קוצים"** כאלה שהשאיר הקב"ה בארץ.

(ב) תן כותרת למדרש יפה זה.

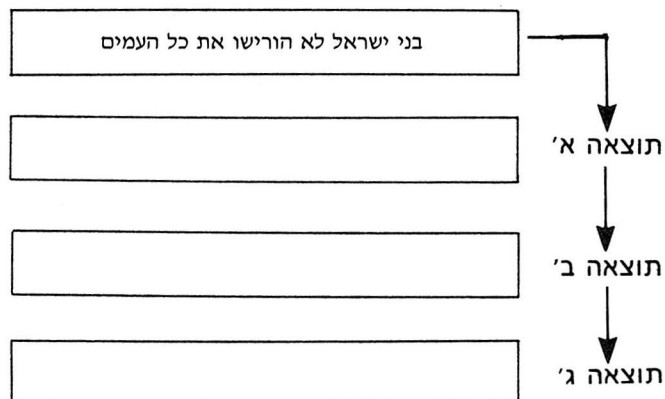
לידיעתך: עד ימי דוד המלך נשארו **"קוצים"** כאלה בארץ!

יא – מסקנות מפרק ב'

1. לפניך משפטים. סמן ✓ בסוף משפט נכון, ו־x בסוף משפט לא נכון.
 (א) בני ישראל הפרו את הברית עם ה' ע"י כך שלא הורישו את הגויים.

 (ב) העובדה שהם לא הורישו את הגויים אינה חטא, אבל זה עלול להביאם לידי חטאים. _____
 (ג) בני ישראל הפרו את ה"ברית" עם ה' כי לא היה איכפת להן לעמוד בניסיון. _____
 (ד) הגויים שנשארו בגבולות הארץ ינסו לפתות את בני ישראל לעשות עבירות, וזה הניסיון. _____
2. לפניך ארבעה משפטים קצרים, שבץ אותם במקום הנכון בתרשים.
 * בני ישראל לא הורישו את כל העמים.
 * בני ישראל יחטאו לה' בעבודה זרה. * ה' לא יעזור בגירושם.
 * בני ישראל יעמדו בניסיון קשה (בפיתויים).

אירוע ותוצאותיו

3. "וַיָּקָם דָּוִד אַחֲרֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אֶת ה'..."

(א) כיצד קרה שלא ידעו את ה'?

(ב) האם, לדעתך, גם בימינו יכול לקרות מקרה כזה, שהדור ישכח או ירצה לשכוח את כל אשר אירע לדור שלפניו ויסטה מדרך האבות? נמק דעתך!

יב – "וְאֵלֶּה הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִנִּיחַ ה' לְנִסּוֹת בָּם אֶת יִשְׂרָאֵל"

פרק ג', פסוקים א – ו

- רשום את שמות ארבעת העמים החזקים שהניח ה' בגבולות הארץ ולא הצלחנו להורישם: א. _____ ב. _____ ג. _____ ד. _____
- חלק אותם לשתי קבוצות (היעזר במפה).

בצפון הארץ	בדרום הארץ

- עיין היטב בפסוק ב. סמן × ליד התשובה הנכונה.
כוונת המילים: "...רק אֲשֶׁר לָפָנִים לֹא יָדְעוּם..." היא:
(א) שבני ישראל לא הכירו את סרני פלישתים.
(ב) שקודם בני ישראל לא ידעו תכסיסי מלחמה.
(ג) שקודם בני ישראל לא ידעו מלחמות (לא נלחמו בכלל).
4. "... רק לְמַעַן דַּעַת דְּרוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְלַמֹּד מִלְחָמָה..."
שער ממי וכיצד למדו בני ישראל את תורת הלחימה?

ממדרשי חז"ל:

"כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקותיהם לא תלכו."
(ויקרא פרק י"ח, ג)

"...יכול לא יבנו בנינים ולא יטעו נטיעות כמותם? תלמוד לומר "ובחקותיהם לא תלכו"; לא אמרתי לך אלא בחוקים החקוקים להם ולאבותיהם ולאבות אבותיהם".
(מתוך ויקרא, ספרא קל"ב על הפסוק)

- משימה מעניינת!**
מה מותר לנו ללמוד משכנינו, ומה **אסור** לנו ללמוד מהם? לפי מדרש חשוב זה. כתוב מספר דוגמאות.

אסור:	מותר:

מדרש לסיכום היחידה

ויספו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה'

"למה היו ישראל דומים בימי שטט השופטים? למלך בשר ודם שקנה בתים וצבדים ושפחות, מהם בני שש, מהם בני חמש, בני ארבע, בני שלש, בני שתיים, בני אחת, וגדלם על שלחנו ואכלו ממה שהמלך אוכל, ושתו ממה שהמלך שותה; וגדלם וקנה להם בתים ונטע להם גפנים ואילנות ונטעים. ואמר להם: הנהרו בנטיעות הללו ובגפנים הללו ובאילנות הללו! כן שאכלו ושתו, עמדו ועקרו את הגפנים וקצצו את האילנות וכרתו את הנטיעות ושבירו את הבתים. כן שבא המלך ומצא את כל מה שעשו, הרחיק את דעתו מהם. אמר: הרי הם כתינוקות של בית רבם! מה אעשה לאלו? הביא אותם והכה אותם, וכן שנו לו ושלשו לו.

לכך נדמו ישראל לפני אביהם שבשמים בימי שטט השופטים: היו סורחין במעשיהם והיו נמסרין למלכיות, וקשחורו ועשו תשובה מיד הנה הקדוש-ברוך-הוא גואל אותם."

(מתוך "תנא דבי אליהו רבה", י"א)

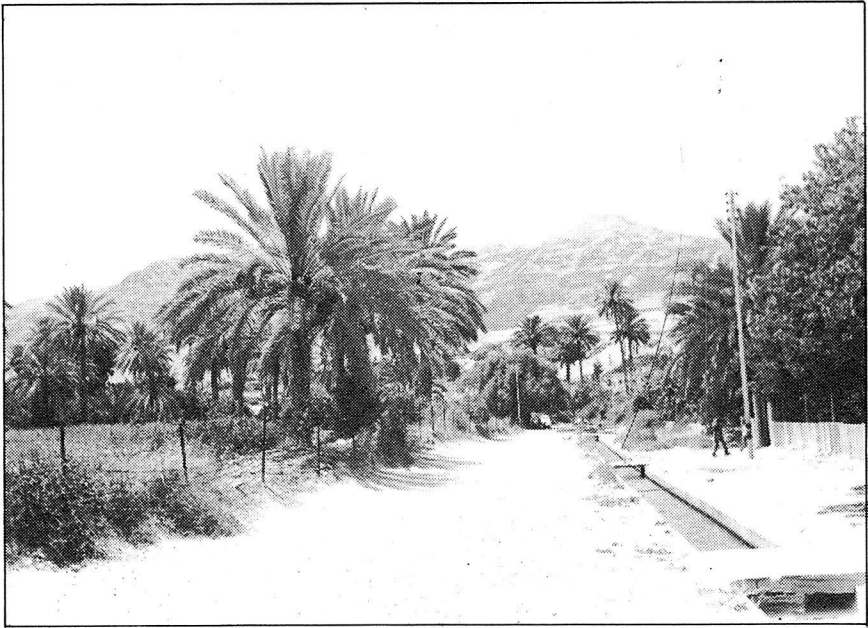
יחידה 2

פרשת אהוד בן גרא

פרק ג'

רשימת הנושאים של דפי העבודה

- א. האויב החדש
- ב. "וַיָּקָם ה' לָהֶם מוֹשִׁיעַ אֶת אֶהוּד בֶּן גֵּרָא"
- ג. מושגים בפרקנו
- ד. מסיבת עיתונאים עם אהוד בן גרא
- ה. מסקנות ממלחמת אהוד בן גרא

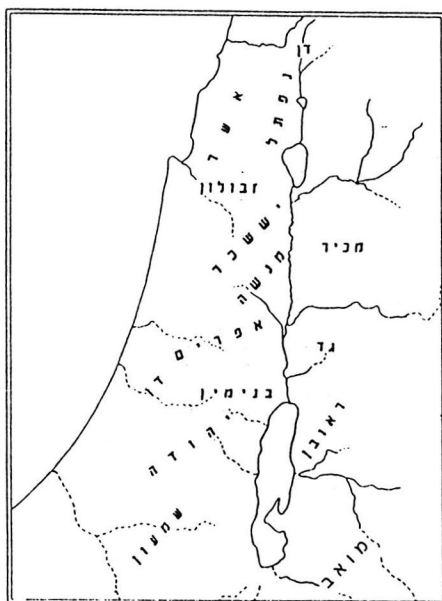

הדרך ליריחו עיר התמרים

ז – האוייב החדש

פרק ג', יב – לא

1. מיהו האוייב שקם על ישראל?
2. את מי הוא מגייס לעזרתו? (א) _____ (ב) _____
3. מדוע מביא ה' אוייבים אלה על ישראל?
4. מצא הוכחה מן הפסוק שה' הביא אוייבים אלה על ישראל.
5. עיין במפת השבטים וקבע אילו שבטים סבלו במיוחד מן האוייב.
6. סמן בחיצים שחורים את פריצת האוייב לארץ.
7. כמה שנים נמשך השיעבוד הזה?
8. איזו עיר נכבשה עלייד האוייב?
9. לעיר הזאת יש שם נוסף מפורסם, מהו?

פלישת המואבים לארץ
(תקופת אהוד בן גרא)

ב – "וַיָּקָם ה' לָהֶם מוֹשִׁיעַ אֶת אֱהוֹד בֶּן גִּרְא"

1. מיהו המושיע? _____
2. מאיזה שבט? _____
3. למה דווקא משבט זה? _____
4. (א) מה פירוש "אֶטֶר יָד יְמִינוֹ"? _____
5. (ב) באיזה צד של גופו חגר אהוד את החרב? _____
6. (ג) באיזה צד חוגר את החרב מי שאינו איטר יד ימינו? _____
5. מי התקין לאהוד את החרב המיוחדת הזו? _____
6. כיצד נהגו ישראל להביע את כניעתם למואב? _____
7. מדוע אהוד דווקא הגיש את המנחה לעגלון מלך מואב? _____
8. כיצד הצליח אהוד להשאיר לבדו עם המלך? _____
9. כיצד לא התלכלך אהוד מדמו של המלך? _____
10. מדוע אין השומרים נכנסים מיד לחדרו של המלך? _____
11. כיצד הצליח אהוד להימלט? _____
12. פקודתו הראשונה של אהוד היתה ללכוד את מעברות הירדן, למה? _____
13. כמה חיילי אויב נהרגו בקרב זה? _____
14. לכמה שנות שקט זכינו בעקבות ניצחון זה? _____

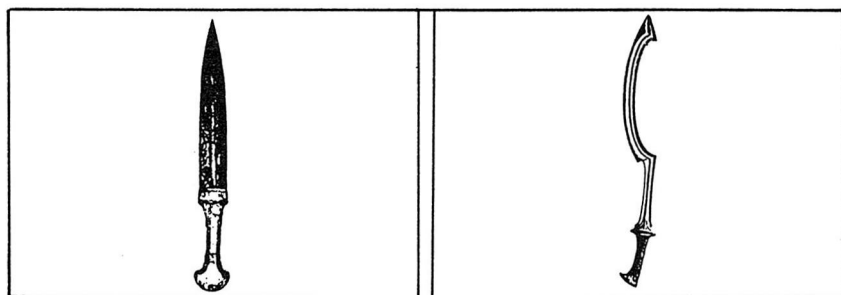
ג – מושגים בפרקנו

מואב ובני עמון

1. מי היו מואב ועמון? (בראשית י"ט, לז-לח) _____
2. בכיבוש הארץ נצטוונו ציוויים מיוחדים לגבי מואב ועמון. מה הם? (דברים ב', פסוקים ט ו"ט). _____

חרב ולה שני פיות

3. עיין בשתי התמונות שלפניך, איזו חרב דומה לזו של אהוד בן גרא? _____

4. במה מתאימה חרבו המיוחדת של אהוד, למבצע שהוא תיכנן? _____

מעברות הירדן

5. מה הם "מעברות הירדן"? (עיין בפירושו של "מצודת דוד" לפרק ג', כח) _____
6. מהי חשיבותן המיוחדת של מעברות הירדן בעיתות מלחמה? _____

ד – מסיבת עיתונאים עם אהוד בן גרא

**דף עזר להכנת שאלות למסיבת העיתונאים
עם אהוד בן גרא**

לפניך שתי שאלות לדוגמה, שהוצגו לפני אהוד בן גרא, חבר והצג לו עוד שש שאלות.

1. האם תכננת את כל המבצע לבד או שהיו לך שותפים?

2. האם נושאי המנחה ידעו שיש עמך נשק?

3.

4.

5.

6.

7.

8.

ה – מסקנות ממלחמת אהוד בן גרא

1. מדוע מספר לנו הכתוב על אהוד שהוא איטר יד ימינו? מדוע חשוב לנו לדעת זאת?

2. מדוע התקין אהוד בעצמו את החרב? _____

3. מדוע מספר לנו הכתוב שעגלון היה איש שמן מאוד? _____

4. מסתבר שאהוד היה בעל ערמה. הבא לפחות שלוש דוגמאות שיוכיחו זאת.

_____ (א)

_____ (ב)

_____ (ג)

5. במה לדעתך משמש אהוד דוגמה לחייליו ולקציני צה"ל בימינו (רמז: פסוקים כז-כח). _____

6. לפניך תבליט המתאר הבאת מנחה למלך, אתה אחד מנושאי המנחה.

תאר שיחה שנהלת עם חברך בדרך לארמון, או לאחר שמסרתם את המנחה. (ענה במחברתך)

7. מצא משפט בדברי אהוד שממנו אפשר לראות שאהוד מאמין שרק בעזרת ה' מצליחים הוא ובני ישראל להשתחרר מעול המואבים.

_____ המשפט הוא:

8. החברה להוצאת אנציקלופדיה על גיבורי המקרא, פונה אליך בבקשה לכתוב עבורה את הערך "אהוד בן גרא". אתה חייב לצמצם מאוד את דבריך כי עומדות לרשותך רק 20 שורות, (תכנן היטב כיצד תסכם את עיקרי הדברים. כתוב את סיכומך במחברתך!)

נושאי מנחה: תמשיח מקבר מצרי (המוזיאון הבריטי)

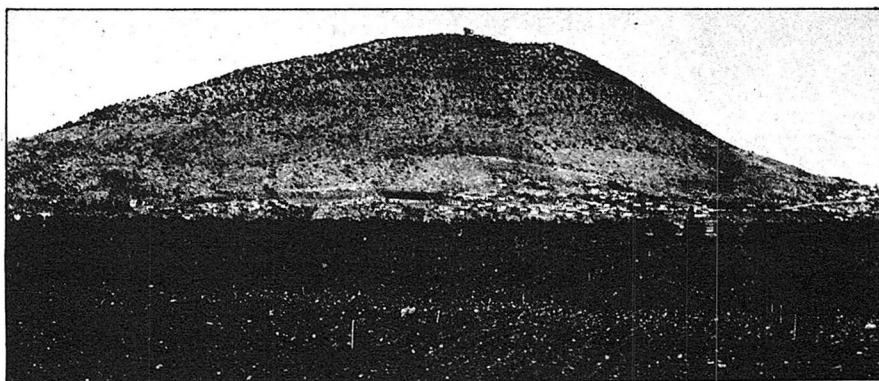
יחידה 3

מלחמת דבורה הנביאה וברק בכנענים

פרקים ד'-ה'

רשימת הנושאים של דפי העבודה

- א. הרקע למלחמה
- ב. המנהיגים
- ג. המשתתפים במלחמה
- ד. המערכה
- ה. יעל אשת חבר הקיני
- ו. מושגים בפרק ד'
- ז. שירת דבורה כמקור מידע על המלחמה
- ח. מבנה השירה ופירוט נושאים
- ט. שירת דבורה – עבודה לקבוצה א'
- י. שירת דבורה – עבודה לקבוצה ב'
- יא. שירת דבורה – שאלות עיון לבחירה

"לך ומשכת בהר תבור"

א – הרקע למלחמה

1. מי הוא האוייב הפעם? _____
2. היכן הוא נמצא? (עיין במפה) _____

כרטיס מידע

הכנענים שלטו פעם בכל הארץ (כמעט). בזמן דבורה נשארו בעיקר: בעמק בית שאן, בעמק יזרעאל ובעמק זבולון. למעשה היתה להם שליטה רצופה מן הירדן ועד לים התיכון במקום בו נשפך הקישון לים. כל השטח ששלטו בו היה מישורי, ופורה מאוד. הם הקימו ערים מבוצרות.

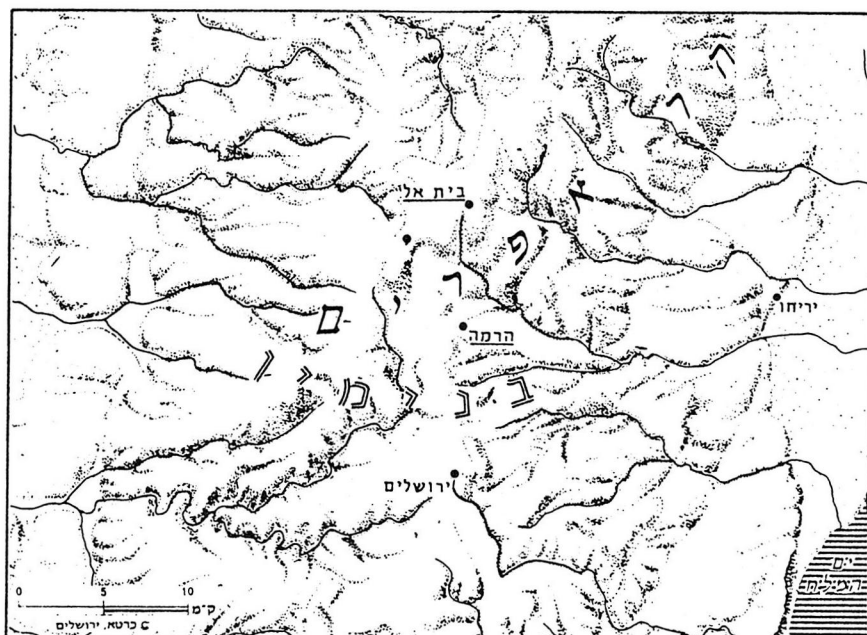

מפת ערי הכנענים בעמק יזרעאל

3. במה הסכנה הגדולה מן האוייב הזה? _____
4. אילו שבטים סבלו ממנו במיוחד? (עיין במפה) _____
5. למה עם ישראל לא נלחם נגדו עד כה, במשך 20 שנה? _____

ב – המנהיגים

1. מי היה "השופט" באותם ימים?
2. עיין במפה וסמן את מקום מושבה.
3. מה פירוש "אֶשֶׁת לְפִידוֹת" – (היעזר בפירוש רש"י וב"מצודת דוד")
4. הכתוב מספר: "וַיַּעֲלוּ אֵלָיו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפָּט", מה אפשר ללמוד עליה מכך?
5. למי היא שולחת לקרוא?
6. מנין הוא?
7. מה אפשר ללמוד על דבורה מהעובדה שברק בן אבינועם בא מייד?

מפת המקום בו שפטה דבורה הנביאה

ג – המשתתפים במלחמה

1. מה ציוותה דבורה את ברק בשם ה'?

2. סמן במפה את המסלול שעברו ברק וחייליו.

3. כיצד התכוונה דבורה לעזור לברק בן אבינועם?

4. מי היו השבטים (שאנו יודעים בינתיים) שהשתתפו בקרב?

5. (א) מה היה התנאי של ברק להצטרפותו לדבורה הנביאה?

_____ (ב) מה עונה לו דבורה?

6. מה אפשר ללמוד מכך על דבורה?

ברק בן אבינועם ושבטי הגליל

ד – המערכה

1. היכן חנה עם ישראל? _____
2. לאן הזעיק סיסרא את כל צבאו? _____
3. מדוע ברק לא הסתער מיד על צבא סיסרא? _____

4. מדוע סיסרא לא הסתער מיד על ברק וצבאו? _____

5. "קוֹם כִּי זֶה הַיּוֹם אֲשֶׁר נָתַן ה' אֶת סִסְרָא בְיָדְךָ הֲלֹא ה' יֵצֵא לְפָנֶיךָ". – במלים אלה נתנה דבורה את האות לתחילת המלחמה – מה אפשר ללמוד מכך על דבורה?

6. תאר את הנס שקרה לנו במלחמה זו. _____

7. סיסרא ירד ממרכבתו וברח ברגליו, מדוע? _____

8. מה עשה ברק וצבאו בעת מנוסת צבא סיסרא? _____

9. (א) אחרי מי רדף ברק במיוחד? _____

(ב) מדוע חשב ברק שכדאי להתאמץ ולרדוף אחר אדם אחד? _____

ה – יעל אשת חבר הקיני

1. מדוע נס סיסרא דווקא אל אוהלי חבר הקיני? _____

2. סיסרא האמין ליעל וחש בטחון באוהלה כי היא הראתה סימני ידידות, כתוב כמה מסימנים אילו.

3. אילו אמצעי זהירות נקט סיסרא טרם שנרדם? _____

4. מה עשתה יעל כדי שירדם מהר? _____

5. כיצד הרגה יעל את סיסרא? _____

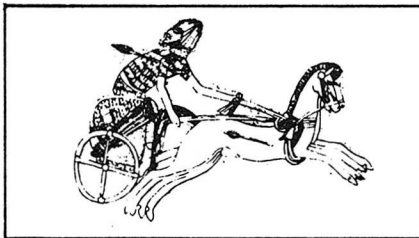
6. אם נשווה בין אהוד בן גרא לבין יעל, למי היה קשה יותר לבצע את הפעולה? נמק!

1 – מושגים בפרק ד'

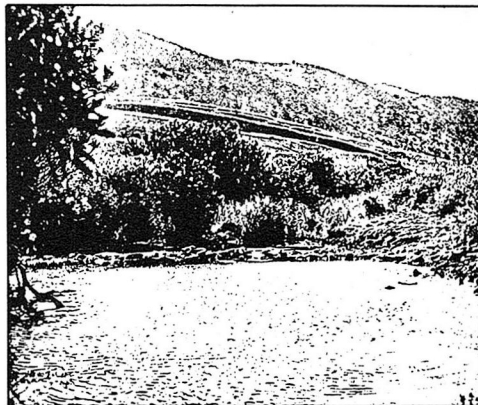
1. לפניך צילום של נחל קישון בעונת הגשמים. התבונן בצילום ותאר, מדוע משכה דבורה את צבא סיסרא דווקא לאיזור זה?

2. מיד עם ירידת גשמים נוצרות ביצות באדמת העמק. מדוע?

3. עיין בתמונת הר תבור. מדוע בחרה דבורה את מקום ההתכנסות של צבא ברק דווקא על הר זה?

4. עיין בתמונת רכב הברחל הכנעני, מהם יתרונותיו ומהם חסרונותיו?

נחל קישון

2 – שירת דבורה כמקור מידע על המלחמה

1. בפרק ד' פסוק ג נאמר: "...והוא לחץ את ישראל בחזקה עשרים שנה". ולא נאמר איך לחץ.

ענין בפרק ה' וכתוב בלשון הכתוב את דרכי הלחץ של הכנענים:

א. חוסר בטחון בדרכים _____

ב. חוסר בטחון בישובים _____

ג. חוסר בנשק להגנה _____

2. "מגן אם יראה ורמח בארבעים אלף בישראל". אם כן, במה בכל זאת נלחמו ישראל?

3. בפסוקים ט – י פונה דבורה אל קבוצות שונות של אנשים. כתוב מי הם. היעזר בפירושים שבידך.

א. "חוקקי ישראל" _____

ב. "רכבי אתנות צחרות" _____

ג. "ישבי על מדין" _____

ד. "הולכי על דרך" _____

4. א. מדוע היא קראה להם ב"שמות ספרותיים"? _____

ב. מה היא ביקשה מהם? פרט. _____

5. ענין בפסוקים יד – יח, וערוך רשימה של שבטי ישראל לפי המיון הבא:

המתנדבים	המשתמטים	לא מוזכרים
1. אפרים	1. ראובן	1. לוי
2. מכיר (מנשה)	2. גלעד (גד)	2. _____
3. _____	3. _____	3. _____
4. _____	4. _____	
5. _____	5. _____	
6. _____	6. _____	

6. מה הן הסיבות ששלושה מהשבטים לא הוזכרו כלל בשירת דבורה? עיין במפרשים שלפניך והשב.

7. ישנו שבט אחד שנאמר עליו כי "חרף נפשו למות..." מיהו?

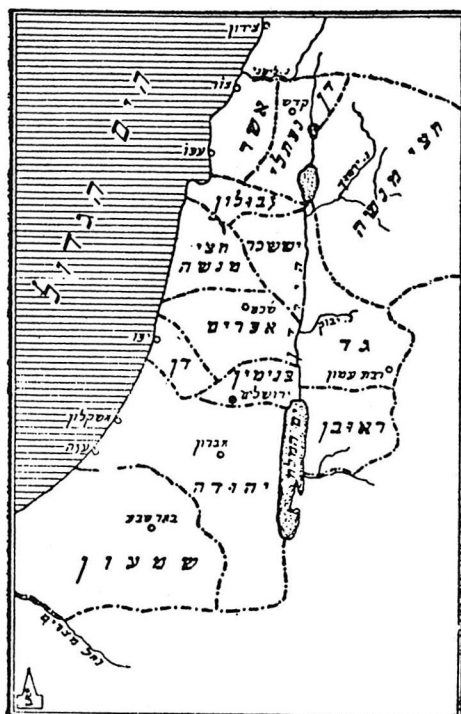
8. דבורה **לועגת** לשבט ראובן ו**מאשימה** את שבט דן, מהו הלעג? ומהי האשמה?

9. מדוע אמרה דבורה שיקללו את אנשי מרוז?

10. אם סיסרא שואלת: "מדוע בָּשָׁשׁ רָכְבוֹ לְבוֹא?" רשום את התשובה שהיא קיבלה בלשון הכתוב.

11. לפינך מפת השבטים. צבע את המפה לפי ההוראות הבאות: (היעזר בתשוב' בתך לשאלה מס' 5).
צבע כחול: שבטים שהשתתפו במלחמה.

צבע אדום: שבטים שהשתתפו ומוזכרים לגנאי בשירת דבורה.
צבע ירוק: שבטים שלא נזכרים כלל בשירת דבורה.

לידיעתך:

מכיר (פס' ד) הוא כינוי לשבט מנשה.
גלעד (פס' יז) הוא כינוי לשבט גד בעבר הירדן המזרחי.

ח – מבנה השירה ופירוט נושאים

הנושאים עליהם שרה דבורה

השלם את מילוי הטבלה עפ"י הדוגמאות

(עבודה בכיתה)

המשפט הפותח של הנושא	מפסוק ועד פסוק	הנושאים	
		הכותרת	1.
	ב – ג	קריאת פתיחה	2.
		תיאור הופעת ה' היוצא מסיני (הר ה') לעזרת ישראל	3.
"בימי שמגר בן ענת בימי יעל חדלו ארחות..."		תיאור המצב הקשה בארץ לפני מלחמת דבורה	4.
	ט – יג	רחשי כבוד ודברי שבח למתנדבים בעם	5.
"מני אפרים שרשם בעמלק אחריו בנמין בעמק..."		דברי שבח לשבטים המשתתפים ודברי גנאי למשתמטים	6.
"מן שמים נלחמו"	יט – כב	תיאור המלחמה וגודל הניצחון	7.
		קללת מרוז לעומת תהילת יעל ותיאור מעשיה	8.
"בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא בעד האשנב..."		שיחה בין אם סיסרא המודאגת לבין שפחותיה המעודדות אותה – אך לשווא (תקווה ואכזבה)	9.
		מלות הסיום (תפילה – בקשה)	10.

(עבודה לקבוצה א')

חלק א' – משימה לדיון

כיצד יתכן מצב שבו חלק מן השבטים אינו בא לעזרת אחיו בשעת מלחמה ומצוקה כזו?

- א. כל אחד מחברי הקבוצה יביע דעתו והיא תירשם ע"י ראש הקבוצה.
- ב. כל אחד מחברי הקבוצה יעיין במקור מידע ויסביר לקבוצה מה קרה, גם דבריו יירשמו.

(הדף שבו רוכז סיכום הדיעות, יימסר למורה בתום המשימה).

כרטיס מידע – א'	כרטיס מידע – ב'	כרטיס מידע – ג'
* עיין בפסוק טו (עם מפרשיו) והשב על השאלה: מה עשה ראובן בזמן המלחמה? * דבורה הביעה פליאה מדוע שבט ראובן התנהג כך? מצא מלים המביעות פליאה.	* עיין בפסוק יז (עם מפרשיו) והשב על השאלה: מדוע שבט גד לא הצטרף למלחמה? * מי שכנו של גד שהשתתף במלחמה? עיין ברשימי והשב על השאלה: מה עשה דן כששמע שיש מלחמה?	* שבט אשר, ישב על חוף הים בין חיפה לצידון – בשכנות לצידונים, שהיו יורדיים ואנשי מסחר, שהפליגו למרחק קים. שבט אשר, לא הצטרף למלחמה, כנראה, כדי לא לקלקל את היחסים עם הצידונים ועל מנת, שלא לפגוע בעסקיהם ובפרנסתם.
כרטיס מידע – ד' * בכל תקופת השופטים אין צבא קבע לעם ישראל; אין חיילים סדירים המתאמנים ושומרים על גבולות הארץ. רק בזמן שיש אויב מסוכן מתאסף חלק מהשבטים לסייע זה לזה. זו לא היתה חובה, אלא התנדבות, לפי הרגשתו ורצונו של השבט, כי לא היה חוק המחייב להתגייס כמו שהיה בימי דוד או כמו שיש בימינו. הוי, אפוא, שבטים שניצלו לרעה עובדה זו. שבט שמעון ושבט יהודה שהיו רחוקים מאוד ממקום המלחמה, אפילו לא נקראו למלחמה ע"י דבורה.		

חלק ב'

בשירים בתנ"ך (גם בשירים אחרים), אפשר למצוא חזרה על מלים ועל ביטויים שמשמעותם דומה.

בשירת הים למשל: (שמות ט"ו, ד)

"מִרְפְּבוֹת פָּרְעָה וְחִילוֹ יָרָה בָּיָם

וּמִבְּחַר שְׁלִישֵׁי טָבָעוֹ בָּיָם סוּף".

כך גם בשירת דבורה!

הביאו שלוש דוגמאות לחזרה כזאת משירת דבורה.

חלק ג' – משימה לדיון

בפרק ד' פסוק יז נאמר:

"וְסִסְרָא נָס בְּרִגְלָיו אֶל אֶהֱל יַעֲל אִשֶּׁת חֶבֶר הַקֵּינִי כִּי שְׁלוֹם בֵּין יִבִּין מֶלֶךְ חֲצוֹר וּבֵין בֵּית חֶבֶר הַקֵּינִי".

על כך מעיר המלבי"ם (פרשן של התנ"ך שחי לפני כ־150 שנה):

"איך עשתה יעל כדבר הרע הזה להרוג את סיסרא, כי שלום בינו ובין בית בעלה והוא

בא לביתה לבקש מקלט וזהו נגד חוקי המדינות, האין זו בגידה?!"

א. כל חבר בקבוצה יביע דעתו, והיא תירשם ע"י ראש הקבוצה.

ב. הוטל עליכם להכין "כתב הגנה" ליעל, הכינו את טיעוניכם, היכוננו להציגה בפני הכיתה.

הצעה: חלקו ביניכם תפקידים; אחד יהיה – יעל, השני – סניגור, השלישי – קטיגור והרביעי – שופט.

רִכְבֵּי אֶתְנֹת צְחָרוֹת

י – שירת דבורה

(עבודה לקבוצה ב')

חלק א' – משימה לדיון

הרבה קרבות, מלחמות וניצחונות היו לעם ישראל בימי יהושע ובתקופת השופטים, ולא נכתבה על כך שירה, מדוע נכתבה שירה דווקא לאחר ניצחון זה?
 א. כל אחד מחברי הקבוצה יביע דעתו, ראש הקבוצה ירשום את כל ההצעות.
 ב. כל אחד מחברי הקבוצה יקבל מקור לעיין בו ואח"כ יקבל את רשות הדיבור פעם נוספת, ויוסיף על דבריו. גם דבריו אלו יירשמו.

כרטיס מידע – א'	כרטיס מידע – ב'	כרטיס מידע – ג'
האם כל אדם מסוגל לכתוב שיר? איך קוראים לאדם הכותב שירים? אולי לדבורה, פשוט, היה כשרון לכתוב שירים ולשופטים הקודמים – לא?!	השווה את גודל הניצחון שעשה ה' בזמן דבורה, לניצחונות אחרים המסופרים בספר שופטים. תוצאת השוואה זו תספק לך תשובה.	השווה את יחסי הכוחות של ישראל והכנענים, את מספר השבטים שנלחמו מישראל, את סוגי הנשק, את כמויות הנשק וכי'... תוצאת ההשוואה תספק לך תשובה.

חלק ב'

1. אילו "תופעות טבע" סייעו לדבורה וברק במלחמתם נגד סיסרא?

2. ציינו את לשון הכתוב המרמזת על כך (בחלקה הראשון של השירה).

חלק ג'

משוררים מביעים את רעיונותיהם במלים, ציירים עושים זאת בציור ובצבע. כל אחד מחברי הקבוצה יצייר את תיאורו הפסוקים ד – ה, וישתדל להביא את ציורו לידי גמר לקראת תצוגת תמונות בנושא זה בפני הכיתה.

יא – שירת דבורה

(שאלות לעיון לבחירה)

1. דבורה ביקשה שיאזינו לשירתה. למי היא פנתה בבקשה זו? ומדוע?

2. לפניך קטע מתוך מזמור ל"ג בספר תהלים. ציין מתוכו פרטים המתאימים למצבים שהתרחשו במלחמת דבורה וברק בכנענים.
"אין המלך נושע ברב חיל! גבור לא ינצל ברב כח. שקר הסוס לתשועה וברב חילו לא ימלט. הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו..." (פס' טז – יח).

3. עיין במזמור פ"ג בתהלים, "שיר מזמור לאסף". מצא שני שמות המוכרים לך מפרשת המלחמה בכנענים וענה על השאלות הבאות:
א. מי הם שני האנשים האלה?
ב. מהי בקשת המתפלל בהזכירו שמות אלו?

4. כידוע לך; בסיום קריאת התורה בשבת, קוראים גם הפטרה הלקוחה מאחד מפרקי הנביאים.
עיין בהפטרה של פרשת "בשלח" וענה על השאלות הבאות:
א. מאיזה ספר לקוחה ההפטרה?
ב. מהו נושא ההפטרה?
ג. מדוע, לדעתך, בחרו חכמינו ז"ל לקרוא בהפטרה זו, בפרשת "בשלח"?

5. כדי להנציח את ניצחון דבורה הנביאה וברק בן אבינועם בשיחרור עמק יזרעאל מן הכנענים, הוקמו בימינו ישובים על שמם. עיין במפת קיר של א"י ומצא ישוב בשם דבורה וישוב בשם ברק. באיזה חלק מן העמק הם נמצאים?

יחידה 4

פרשת גדעון

פרקים ו'-ח'

רשימת הנושאים של דפי העבודה

א. רצף סיפור המאורעות	יג. פעולת ריגול נועזת
ב. "וַיַּעַשׂ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָרַע בְּעֵינֵי ה'	יד. "ראש האשמרת התיכונה..."
וַיִּתְּנָם ה' בְּיַד מִדְיָן"	טו. מושגים בפרק ז'
ג. "ה' עֲמָדָה גְבוּרָה הָחֵל"	טז. מסקנות מפרק ז'
ד. מסקנות מפרק ו' (1)	יז. טענות אנשי אפרים
ה. השליחות הראשונה של גדעון	יח. בוגדנות אנשי סוכות ופנואל
ו. התגובות למעשה גדעון	יט. גמר המרדף אחר המדיינים
ז. מסקנות מפרק ו' (2)	כ. מסקנות מפרק ח'
ח. היערכות האויב	כא. הצעה מפתיעה ומעניינת
ט. פקודת הגיוס של גדעון	כב. המוקש
י. גדעון מבקש אות מה'	כג. אחרית גדעון
יא. מסקנות מפרק ו' (3)	כד. סיכומים לדמותו של גדעון
יב. הפחתת מספר הלוחמים	

עמק יזרעאל (מבט ממגידו)

א – רצף סיפור המאורעות

קרא פרק ו', פסוקים א–י בפרקנו, וסדר את הכותרות הרשומות מטה (בתוך המסגרות) לפי הסדר הנכון של האירועים. (רשום מספרים מ'1-6 במקומות המסומנים בהתאם לסדר הנכון של האירועים).

מדיין, עמלק ובני קדם משחיתים את יבול הארץ

בני ישראל זועקים אל ה'

ה' נותן את בני ישראל
ביד מדיין

הנביא מוכיח את בני ישראל

בני ישראל חוטאים לה'

בני ישראל הפכו לעניים

הגמל – "רכב הברזל" של המדיינים שוכני המדבר

ב – "וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל הָרַע בְּעֵינֵי ה' וַיִּתְּנֵם ה' בְּיַד מֶדִּין..."

1. כמה שנות שקט ובטחון עברו על ישראל מאז דבורה הנביאה וברק בן אבינועם?

2. נסה לשער מה היה המצב הכלכלי בתקופה ההיא?

3. עיין בפרק ו' פסוק י' וכתוב בלשונך מה היה המצב הדתי?

4. מי הן האוייבים החדשים שהציקו לעם ישראל?
א) _____ ב) _____ ג) _____
5. מי מביניהם הוא המסוכן ביותר? (רמז: פסוק ו)

6. תאר את האוייב המסוכן הזה.

7. לשם מה באו מדיין, עמלק ובני קדם? (סמן ✓ ליד התשובה הנכונה)
א) להילחם עם ישראל כי הם לקחו את ארצם של מדיין.
ב) להכריח אותם להשתחוות לאלילים.
ג) לשדוד ולבזוז את עם ישראל.
8. מצא הוכחה מהפסוקים לתשובה שסימנת, (נמק דבריך!)

9. כמה שנים נמשך המצב הקשה הזה?

10. מה עשו בני ישראל כדי להציל לפחות חלק מהתבואות שלהם?

11. מדוע גדעון חבט חיטים בגת ולא בגורן?

12. עיין במפה והסבר מדוע פלשו המדיינים לארץ דרך עמק בית שאן ועמק יזרעאל?

13. מהו המקום המרוחק ביותר שאליו הגיעו הפולשים?

ג – "ה' עֶמֶךָ גִּבּוֹר הַחַיִּל"

פרק ו', פסוקים יא – כב

1. היכן התגלה מלאך ה' לגדעון? _____
2. מה היא הברכה שבה הוא פנה לגדעון? _____
3. בדרך כלל, **על פניית ברכה, עונים בברכה**, אך גדעון עונה בשאלה, מהי? _____
4. מצא בתשובת גדעון רמזים המוכיחים כי **אהב מאוד את עמו וכאב את כאבו**.

5. מדוע התרגז גדעון על הברכה "ה' עֶמֶךָ"?

6. יש עוד ביטוי בדברי המלאך שלא מצא חן בעיני גדעון.
מהו הביטוי? _____
ומהי הסיבה? _____
7. כיצד הגיב המלאך על דבריו המפתיעים של גדעון? (רשום בלשון הכתוב).

8. לאיזה "כח" התכוון מלאך ה'?

9. לשם מה ביקש גדעון אות ממלאך ה'? האם לא האמין לו?

10. לשם מה הכין גדעון ארוחה למלאך?

11. גדעון גם שמח וגם פחד מן האות שראה.
הוא שמח כי _____
הוא פחד כי _____
12. מדוע חשש גדעון שלא יוכל לקבל על עצמו את השליחות?

13. מה קרה לארוחה שהכין גדעון למלאך?

14. מהי המסקנה שהסיק מכך גדעון לגבי ה"אורח הנכבד" שלו?

15. כיצד הנציח גדעון את המקום בו התגלה לו מלאך ה'?

ד – מסקנות מפרק ו' (1)

(רשימה ראשונה)

פרק ו', פסוקים א – כה

1. במה שונה "האוייב החדש" (מדיין, עמלק ובני קדם) משאר האוייבים שפגשנו עד כה?
(השווה למואבים, לכנענים)

2. באיזו עונה מעונות השנה נהג אויב זה לעלות על ישראל, ומדוע?

3. (א) מדוע בני ישראל לא התבצרו בערים בצורות?
(ב) מדוע בני ישראל לא גרשו את הפולשים?

4. הכתוב השווה את האוייבים ל"ארבה".
מה **המשותף** לאוייבים ולארבה? (תוכל להיעזר בשמות, י', ד-ה)

5. הכתוב מספר לנו כי למדיין היו גמלים רבים. עיין באנציקלופדיה וציין אילו יתרונות הקנו הגמלים למדיינים?

6. נאמר: "וַיְהִי כִּי זָעַקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה' עַל אֲדֹת מִדְיָן" אילו שבטים, לדעתך, זעקו ביותר? ומה היתה הסיבה לכך?

7. עיין בפרק ו', לג וציין את המקום שמנו חדרו מדיין, עמלק ובני קדם לארץ.
מהי הסיבה שבחרו במקום זה?

8. באיזה שלב, במהלך פגישתו עם המלאך, הבין גדעון שהעומד לפניו הינו מלאך?

ה – השליחות הראשונה של גדעון

פרק ו', פסוקים כב – לב

1. מנה את הפעולות הראשונות שביצע גדעון.
(א) הריסת מזבח הבעל.
_____ (ב)
_____ (ג)
_____ (ד)
2. בפסוק זה נזכרים שני פרים, למי היו שייכים?
_____ הפר הראשון
_____ הפר השני
3. (א) היכן הוטל על גדעון להקים את המזבח לה'?

_____ (ב) מדוע דווקא שם?

4. מדוע גדעון ביצע את המשימה דווקא בלילה?

5. כמה אנשים לקח עמו גדעון לביצוע המשימה?

6. מדוע הריסת מזבח הבעל היתה פעולה נועזת?

7. מדוע לא ברח גדעון באותו הלילה?

8. לפי חז"ל הותר לגדעון, בלילה ההוא, לעבור על מספר איסורים הקשורים בהקרבת קורבן לה', כמו **האיסור** להעלות קורבן בלילה. מנה עוד שתי פעולות שאסורות, בדרך כלל, אך הותרו בלילה זה לגדעון.
_____ (א)
_____ (ב)

1 – התגובות למעשה גדעון

פרק ו', פסוקים כח – לב

1. בחר אחת מן המטלות הבאות:

אתה כתב עיתון שהגיע לעפרה מיד לאחר שנודע לתושבים שנותץ מזבח הבעל שלהם. מוטל עליך לדווח על כך. (אפשר לצרף גם "צילומים" מהמקום. תאר איפוא בכתב "צילומים" אלו).	הינך כתב שידורי ישראל (ברדיו) ונדרשת להכין סקירה על רחשי לבם של אנשי עפרה. (ככתב, יודע אתה את המלאכה; עוברים ברחובות העיר ושואלים את התושבים מה הם חושבים ומרגישים, ומה לדעתם, יש צורך לעשות וכיוצ"ב, ומקליטים). מסור לנו אפוא בכתב את תוכן הדברים שהעלית בקלטת שבידך.
---	---

אתה גדעון, לאחר "הפעולה" שביצעת, באת אל אביך וסיפרת לו הכול. כל השיחה הוקלטה ברשמקול. הואל נא להפעיל את מכשיר ההקלטה והשמע לפנינו את תוכנה.

2. במה נאשם גדעון ע"י אנשי עפרה? ציין שתי פעולות.

- (א) _____
(ב) _____

3. גדעון עשה עוד פעולה חשובה אחת, אך אנשי העיר לא הגיבו על כך.

- (א) מה היתה הפעולה הזאת? _____
(ב) מדוע הם לא הגיבו על כך? _____

4. באיזו דרך מחוכמת הציל יואש את בנו גדעון? _____

5. מדוע נתן יואש לגדעון את השם "ירובעל"? _____

6. נסה למצוא משמעות גם לשם "גדעון", תוכל להסתייע במקורות הבאים:

- א. דברים י"ב, ג. ב. תהלים ע"ה, יא. ג. מילון, בערך ג.ד.ע.

ז – מסקנות מפרק ו' (2)

(רשימה שניה)

פרק ו', פסוקים כו – לב

הכיתה תתחלק לקבוצות. כל קבוצה תעבוד על משימה אחת לפי בחירתה, או לפי קביעת המורה, ובתום עבודתה תדווח על מסקנותיה וממצאיה ליתר חברי הקבוצות.

1. המשימה הראשונה שהוטלה על גדעון איננה קשורה כלל במדיינים האם היה צריך גדעון לבצעה כעת? או שמא מוטב היה לבצעה לאחר הרחקת האוייב? דונו על כך ביניכם, והכינו מסקנותיכם המנומקות ע"ג בריסטול, היכונו לדיווח.

2. האם ידע גדעון שאבא יציל אותו מיד אנשי עפרה? דונו על כך ביניכם, והכינו מסקנותיכם המוכחות בכתב, היכונו לדיווח.

3. לגדעון ניתן השם "ירובעל".
(א) כשניתן לו השם, האם היה הוא שם תואר "לשבח" או "לגנאי"?
(ב) בסופו של דבר, כיום, האם השם הוא לשבח או לגנותו, דונו על כך ביניכם, הוכיחו דבריכם, היכונו לדיווח.

4. במה תרמה לדעתכם המשימה הראשונה שביצע גדעון לשאר המשימות העומדות לפניו?
נסו להוכיח דבריכם, רישמו הדעות השונות בקבוצתכם, היכונו לדיווח.

5. גדעון בנה שני מזבחות לה'. דונו ביניכם על שני הסעיפים הבאים:
(א) במטרה של כל אחד מן המזבחות.
(ב) באמונתם של אנשי עפרה (זכרו אנשי עפרה לא הרסו את מזבחות ה' שגדעון בנה).

ח – היערכות האוייב

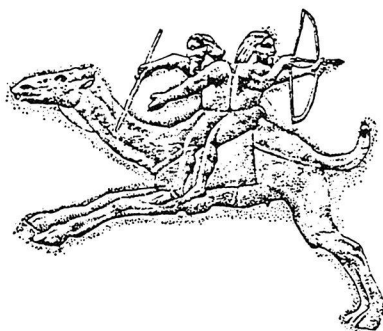
פרק ו', פסוקים לג–מ

1. מי הם האוייבים הנזכרים בקטע?
(א) _____ (ב) _____ (ג) _____
2. (א) עיין במפה וסמן את מקום ריכוזם של האוייבים.
(ב) בנחלת איזה שבט מצוי ריכוזם זה?
3. האוייב למעשה "נכנס כמו טריז" בין שבטי ישראל, השלם הטבלה.

השבטים שמצפון לאוייב	השבטים שמדרום לאוייב

4. תיאור כוחו הצבאי של האוייב מרומז בפרק ו', פסוק ה. כתוב בלשונך תיאור זה.

5. מדוע עמק יזרעאל מתאים באופן מיוחד להתכנסות המדיינים?

הגמל כאמצעי לוחמה

ט – פקודת הגיוס של גדעון

פרק ו', פסוקים לד – לה

1. "ורוח ה' לבשה את גדעון", הסבר ביטוי זה בלשונך.

2. (א) כיצד הכריז גדעון על הגיוס למלחמה?

(ב) כיצד מגייסים למלחמה בימינו?
אפשרות א' _____

אפשרות ב' _____

3. מי היו המתגייסים הראשונים?

(א) אביעזר (משפחתו של גדעון)

(ג) _____

(ב) _____

(ד) _____

(ה) _____

4. (א) צבע במפה בצבע אדום את המקום בו נמצא האוייב.

(ב) צבע במפה בצבע כחול את נחלות השבטים שהתגייסו.

5. עיין בתשובותיך לשאלות 3,4, ונסה להסביר מדוע מתגייסים שבטים אלו דווקא, מיד עם אות הגיוס של גדעון?

הגיוס הראשון למלחמה במדיינים

י' – גדעון מבקש אות מה'

פרק ו', פסוקים לו–מ

1. פרש את המלים הבאות בעזרת המפרשים:

_____ : "גָּזָה"

_____ : "טָל"

_____ : "חָרַב"

_____ : "וַיָּזַר"

_____ : "וַיִּמָּץ"

2. באות הראשון שביקש גדעון מה' יש שני חלקים, פרט מה הם?

חלק ב'

חלק א'

3. בפסוק לח מצויין כי התקיים רק חלק אחד מהאות שהוא ביקש, איזה חלק התקיים?

4. עיין בדברי רש"י לפסוק לח במלים: "ויהי כן". וציין מדוע לא התקיימו שני חלקי האות הראשון במלואם.

5. לפני שגדעון ביקש את האות השני, הוא הביע התנצלות, העתק מן הפסוק רק את ההתנצלות.

6. באות השני שביקש גדעון יש גם כן שני חלקים, פרט מה הם?

חלק ב'

חלק א'

7. האם התקיימו שני החלקים על-פי פסוק מ? הוכח מן הפסוק!

8. מדוע היה זה נס כשהגיזה היתה יבשה?

9. מתוך נסיונך, היכן יש בדרך כלל יותר טל על עצמים שעירים כמו: דשא, סוודר וכיוצ"ב או על הכביש והמדרכה? (אפשר להיעזר במורה לטבע).

10. מה הוכיחו האותות לגדעון?

יא – מסקנות מפרק ו' (3)

(רשימה שלישית)

פרק ו', פסוקים לג – מ

1. שופר הוא כלי שבאמצעותו מזעיקים למלחמה ולהתכנסות. התוכל לציין, היכן בספרנו, מוזכר השופר בשימוש זה?

2. שער מדוע שבט יששכר לא נזכר ברשימת המתגייסים למלחמה? _____

3. מדוע מבקש גדעון אות מה' הרי ה' הבטיח לו: "...כי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְהָפִיתִי אֶת מִדְּיָן כְּאִישׁ אֶחָד". _____

4. דברי ההתנצלות של גדעון לפני בקשתו לאות נוסף, מזכירים לנו מישהו אחר שכבר השתמש במלים אילו. מיהו? ובאילו נסיבות? (רמז: פרשת שמות)

5. חכמים רבים שואלים על גדעון, כיצד זה ביקש אות מה', הרי אסור לנסות את ה'? והם משיבים על כך. בחרנו עבורך תשובה אחת.

רד"ק (רבנו דוד קמחי) כותב בשם רבי סעדיה גאון:

"...כי הנסיון ביכולת הבורא – אסור. אבל לגדעון לא היה ספק ביכולת הבורא,

אלא רצה לנסות אם הוא ראוי לנס גדול כזה..."

הסבר בלשונך את דבריו, והבא דוגמאות ממה שלמדת לבקשת אות מותרת,

וכזו שהיא אסורה.

יב – הפחתת מספר הלוחמים

פרק ז', פסוקים א–ח

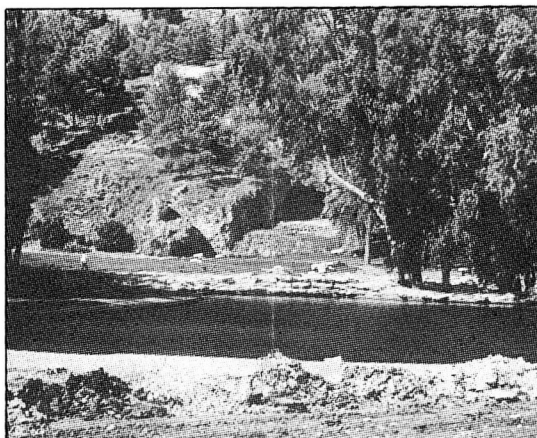
1. כיצד הסביר ה' לגדעון את הצורך בהפחתת מספר לוחמי ישראל?

2. כמה לוחמים התגייסו בתחילה? וכמה שוחררו בשלב הראשון?

3. מהו התפקיד שגדעון הטיל על המשוחררים?

4. כמה לוחמים נותרו לאחר השחרור הראשון? וכמה לוחמים נותרו לאחר השחרור השני?

5. נקלעת למקום ההערכות של צבא גדעון, ואתה שומע שיחה בין הלוחמים על העובדה שגדעון כבר שחרר שני שלישי (!) מן הלוחמים, תאר שיחה זו. (תוכל להמחיש אותה בעזרת חברים נוספים).

עין חרוד

יג – פעולת ריגול נועזת

פרק ז', פסוקים ט – יד

1. לשם מה ביקש ה' מגדעון לרדת למחנה מדיין בלילה שלפני הקרב?

2. מי השתתף עם גדעון במבצע לילי זה? ומדוע?

3. (א) מי הם "קְצֵה הַמְּשִׁים אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה"?

- (ב) מדוע ירד גדעון דווקא לשם?

4. מניין ידע גדעון מה חלמו המדיינים?

5. ספר בלשונך את תוכן החלום או צייר אותו במחברתך.

6. מהו הדבר שנראה בחלום המדיינים ששיכנע את גדעון שהוא ינצח בקרב? ומדוע היה בו כדי לשכנע?

7. לפניך מספר ידיעות שגדעון יכול היה ללומדם מפעולת הריגול שלו, סמן רק את הידיעה שגדעון ראה אותה **כחשובה ביותר**.
(א) מספר חיילי מדיין. (ה) איכות הלוחמים המדיינים.
(ב) המערך הקרבי של צבא מדיין. (ו) מצב הרוח של חיילי מדיין.
(ג) סוג הנשק שהם השתמשו בו. (ז) מאיזה צד כדאי לתקוף את מחנה מדיין.
(ד) איכות השמירה על המחנה המדייני.

יד – "ראש האשמרת התיכונה..."

פרק ז', פסוקים טו–כה

1. מה היה הציווד של לוחמי ישראל?

(א) _____ (ב) _____ (ג) _____

2. (א) איזה נשק בלט בהיעדרו?

(ב) מדוע לא נמצא נשק זה בידי לוחמי גדעון?

ה' נתן לגדעון תבונת קרב, הבה נבין את התכסיסים שלו.

3. (א) מכמה כיוונים תכנן הוא את ההתקפה?

(ב) למה גדעון לא תכנן את ההתקפה מארבעה כיוונים?

4. בדרך כלל, בצבאות של הימים ההם, היה שופר אחד לכל גדוד של חיילים (כ-300

חיילים). לפי זה, פרט מה היה התכסיס עם השופרות?

5. (א) למה אמר גדעון לחייליו להכניס את הלפיד לתוך הכדים הריקים?

(ב) אם נניח שרק למפקד הגדוד, בצבאות של הימים ההם, היה לפיד, מה חשבו

חיילי מדיין כשראו מאות לפידים?

(ג) לשם מה ניפצו את הכדים?

6. (א) מה היתה הסיסמה של חיילי גדעון?

(ב) מהי החשיבות שהיתה לסיסמה זו בקרב?

7. (א) לאיזו שעה תוכננה ההתקפה?

(ב) למה תוכננה דווקא לשעה זו?

8. האם חיילי גדעון הסתערו על מחנה מדיין? (רשום בלשון הכתוב)

9. איך קרה שהם הרגו זה את זה במקום להלחם בגדעון?

10. תוצאות הקרב

כתוב בלשון הכתוב!

- (א) המפקדים המדיינים השמיעו תרועת נסיגה _____
 (ב) הם הרגו זה את זה במנוסתם _____
 (ג) הם ברחו לעבר בית השיטה _____

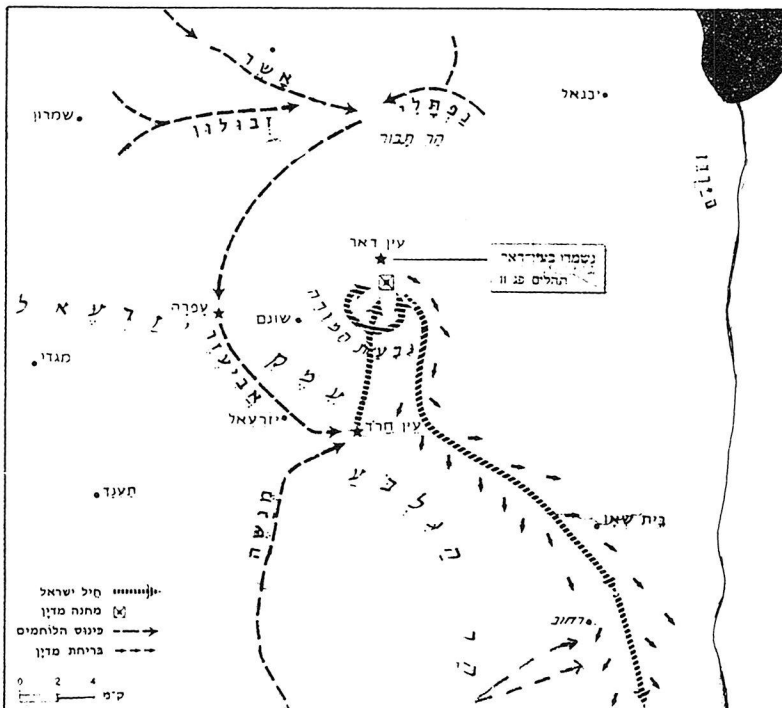
11. המרדף אחר המדיינים

עיין בתשובתך לשאלה 3 בעבודה יב, והשב על השאלות הבאות:

- (א) היכן היו המשוחררים (זמנית) מהקרב? _____
 (ב) אילו תפקידים מטיל גדעון על בני אפרים? _____

- (1) _____
 (2) _____

12. (א) מה היה גורל שניים מארבעת מפקדי מדיין? _____
 (ב) צבע באדום את מסלול מנוסת צבא מדיין. _____

מפת הקרב

טו – מושגים בפרק ז'

1. עיין בחומש דברים פרק כ', ח, וכתוב מהו הקשר בין המסופר שם, למסופר לנו כאן, על גדעון?

2. עיין בפרקנו בפסוק ג, למה הכוונה במלה "יצפור"? (היעזר במפרשים) _____
3. עיין במילון בערך "צורף". לפי זה, מה פירוש המלה: "וַאֲצָרְפוֹ לָךְ שָׁם..." בפסוק ד בפרקנו?

4. גדעון אמר ללוחמים שהיו עמו: "מִמֶּנִּי תִרְאוּ וְכֵן תַּעֲשׂוּ".
(א) כיצד אומרים המפקדים בצה"ל היום, לחייליהם בשעת הקרב?

- (ב) כיצד לדעתך, זה משפיע על החיילים? נמק. _____
5. (א) מדוע ארבו לוחמי גדעון למדיינים על מקורות המים דווקא?

- (ב) מי מהשופטים שלפני גדעון השתמש בפעולה של חסימה מהירה של מעברות הירדן? ופרט את האירוע.

6. (א) גדעון השתמש במה שקרוי היום "לוחמה פסיכולוגית", למה הכוונה?

- (ב) נסה לראיין איש צבא ובקש ממנו דוגמאות ללוחמה פסיכולוגית בימינו.
(כתוב במחברתך)

טז – מסקנות מפרק ז'

- בחר בחלק מן השאלות וענה במחברתך!
1. אילו נתבקשת אתה לבחור 300 חיילים, (כמו גדעון) מתוך עשרת אלפים, באיזו דרך היית בוחר? (אתה רשאי להציע יותר מדרך אחת).
 2. כיצד בוחרים כיום חיילים ליחידה מובחרת בצה"ל? (תוכל לראיין קצין בצה"ל, או להיעזר בהוריק).
 3. רלב"ג (אחד ממפרשי התנ"ך) מסביר את הסיבה למבחן המים כך: "...והנה לזאת הסיבה, גם כן לא רצה ה' שישארו עמו זולתי המלקקים בידם אל פיהם, כי זה מורה על חריצות וגבורה ואולם אשר כרעו על ברכיהם לשתות, הם **עצלים**, ורצה שישובו..."
(א) לפי מה בחר גדעון את חייליו לדברי רלב"ג?
(ב) עיין בפירוש "מצודת דוד" לפסוק ז, וכתוב את דעתו לסיבת הבחירה במלקקים דווקא.
(ג) איזו דיעה נראית לך יותר נמק דעתך.
 4. מה לדעתך, מסמל את "גדעון ואנשיו", בחלום החיילים המדיינים, ומה מסמל את המדיינים בחלומם?
 5. קרא באנציקלופדיה על "וינגייט" ועל "פלוגות הלילה".
(א) רשום במשפטים ספורים את הנאמר שם?
(ב) כיצד זה מתקשר לפרשת גדעון?
 6. הכן תוכנית לסיור באיזור הקרבות עם מדיין (רק בגבול הארץ! לא לעבור את הירדן) פרט את התחנות העיקריות בסיור שלך, על מה תספר לתיירים בכל תחנה?
 7. חמש שנים עברו מאז מלחמת גדעון במדיינים ואתה פוגש חייל מדייני שהשתתף באותו קרב, הכן לך מספר שאלות שברצונך לשאול אותו, שער מה יענה לך. אם תרצה תוכל להכין "משדר רדיו" על כך (היעזר ברשמקול או בחבר נוסף).

יז – טענות אנשי אפרים

פרק ח', פסוקים א–ג

1. רשום בלשונך את טענות בני אפרים.

2. עיין בפרק ז', פסוקים כד-כה ופרק ו', לג-לה.
כתוב על פי מקורות אילו, מה בדיוק היו טענות בני אפרים?

3. גדעון ענה לבני אפרים בשפת איכרים ובמשל. רשום את דבריו של גדעון בלשונך.

הנמשל	המשל	
		בני אפרים
		גדעון וצבאו

4. "אֲזַז רָפְתָה רוּחָם מֵעָלָיו", מה הרגיע את בני אפרים בדברי גדעון?

5. (א) מדוע ענה גדעון לבני אפרים בצורה כל כך ותרנית?

(ב) גדעון היה יכול לענות להם תשובה אחרת, מהי?

6. בספר משלי (ט"ו, א) כתוב: "מַעֲנֶה רֶךְ יָשִׁיב חֲמָה..." (=כעס) כיצד זה מתקשר לענייננו?

יח – בוגדנות אנשי סוכות ופנואל

פרק ח', פסוקים ד – ט

1. מה ביקש גדעון מאנשי סוכות ופנואל?
הבקשה: _____
הנימוק: _____
רשום בלשונך את תשובתם.
2. _____

3. גדעון כעס מאוד על אנשי שתי הערים והוא "מבטיח" להם מספר דברים. מה הוא הבטיח?
לאנשי סוכות: _____
לאנשי פנואל: _____
4. (א) איך יתכן שגדעון יצא למרדף בלי להצטייד באוכל עבור חייליו? _____
(ב) עיין במפה ושער מדוע בחר גדעון להצטייד במזון דווקא בסוכות או פנואל?

5. כיצד, לדעתך, פתר גדעון את בעיית המזון לחייליו? _____

6. מדוע לא העניש גדעון את אנשי סוכות ופנואל מיד? _____

7. מהי דעתך על העונשים שהעניש גדעון את אנשי שתי הערים? נמק תשובתך!

יט – גמר המרדף אחר המדיינים

פרק ח', פסוקים י – כא

1. מדוע גדעון התעקש להמשיך את המרדף אחרי המדיינים?

2. גדעון דן בוודאי בנושא המשך המרדף, עם אנשי המפקדה שלו, והיו דיעות לכאן ולכאן, מלא אפוא את הטבלה הבאה:

נימוקים נגד המשך הרדיפה	נימוקים בעד המשך הרדיפה

3. כמה מדיינים נותרו במחנה בקרקר?

4. הוכח מן הכתובים, שהמדיינים הופתעו מן הרדיפה הנועזת של גדעון ואנשיו לתוך המדבר.

5. גדעון לכד את שני מלכי מדיין הנותרים, מי הם: _____
על מה חקר אותם גדעון? _____

6. מתוך תשובתם נודע לגדעון כי האנשים שנהרגו בתבור, היו אחיו. מאילו מלים הוא למד זאת? _____

7. (א) גדעון מסר את ביצוע גזר הדין ל: _____

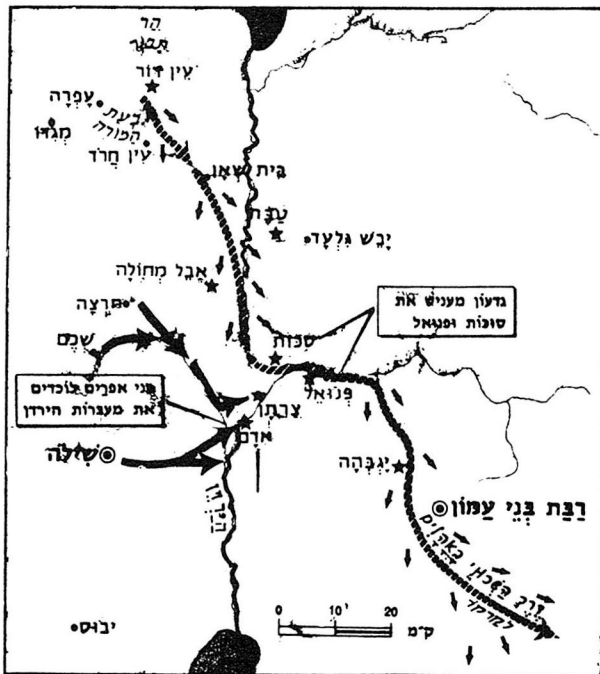
(ב) מדוע הוא לא ביצע אותו? _____

(ג) מי הורג לבסוף את זבח וצלמונע? _____

(ד) מדוע זבח וצלמונע "העדיפו" למות בידי גדעון? _____

נסח את השאלות שתציב לגדעון ושער את תשובותיו עליהן.

תשובותיו המשוערות של גדעון

[illegible]

עד למחנותיהם היושבים בטח

כ – מסקנות מפרק ח'

1. אנו קוראים בפרקנו על פועלו של גדעון בשלושה מקרים שונים. ערוך טבלה במחברתך לפי הדוגמה שלהלן וענה תשובתך אחרי עיון חוזר בפרק.

המקרים	מעשיהם או דבריהם	תגובת גדעון	מה אפשר ללמוד מכך על גדעון?
א) ריב אנשי אפרים			
ב) התנהגות אנשי סוכות ופנואל			
ג) חקירת זבח וצלמונע			

2. התנהגות אנשי סוכות ופנואל מאוד בלתי מובנת לנו. הם יושבים בנחלתם בצד המזרחי של ארץ ישראל, סמוך לארץ המדיינים, כיצד קרה אפוא הדבר, שהם לא שיתפו פעולה עם גדעון במלחמתו נגד המדיינים?
מה היו יכולות להיות הסיבות להתנהגותם המבישה? התייעץ עם חברך וסכם את דעתך במחברתך.

כא – הצעה מפתיעה ומעניינת

פרק ח', פסוקים כב – כו

1. מה הציעו "איש ישׂרָאֵל" לגדעון? _____

2. מדוע הם הציעו לו את זה, דווקא עכשיו? _____

3. מדוע דחה גדעון את ההצעה? _____

4. א) אילו היית אתה במקום גדעון, האם היית גם אתה דוחה את ההצעה?
נמק'. _____

- ב) מה אפשר ללמוד מעובדה זאת, על גדעון? _____

5. האם, לדעתך, היה גדעון מתאים להיות מלך? פרט ונמק! _____

6. האם, לדעתך, היה רצוי שלעם יהיה מלך, או עדיף היה שתמשך מנהיגותם של
שופטים? נמק! _____

כב – המוקש

פרק ח', פסוקים כב – כח

1. מה ביקש גדעון מן העם? _____
2. מה עושה גדעון בשלל? _____
3. מה אפשר ללמוד מהכמות הגדולה של הזהב והשלל שנמסרו לגדעון? _____
4. לפניך שני הסברים מדוע עשה גדעון את האפוד. קרא אותם וסמן ✓ ליד ההסבר הנראה לך יותר. נמק את קביעתך.

מדרש	רש"י, רד"ק ואחרים
לפי שמנשה לא היה באבני אפוד כי אם אפרים, ולא היה לו מזל, לפיכך עשאוהו. אף על פי שעשו אותו לשם שמים, היה למכשול לכל ישראל וסברו שדבר אחר הוא (=שעשהו לשם עבודה זרה) וטעו. (ילקוט שמעוני, שופטים רמז ס"ד).	גדעון עשה את האפוד לזכרון התשועה הגדולה והציג אותו בעירו כדי שכולם יראו את גודל הניצחון. הוא עשה אותו לטובה ואחרי מותו טעו בני ישראל ועבדו אותו.

5. אם גדעון היה יודע מה יעשו בני ישראל באפוד, האם לדעתך, היה עושה אותו בכל זאת? נמק! _____
6. מהו הלקח שאפשר ללמוד ממעשה האפוד? _____

כג – אחרית גדעון

פרק ח' פסוקים כח – לה

1. א) תאר את המצב הבטחוני בארץ באותה עת. _____
- ב) האם נותרו תפקידים, שלדעתך היה גדעון כשופט צריך לבצע? פרט ונמק. _____
2. במה עסק גדעון בשנות השקט והשלווה? (עיין בפירוש "מצודת דוד" לפסוק (כט). _____
3. עיין בפרק ד' בספרנו, פסוק ה, וכתוב מהם תפקידי השופט לא בזמן מלחמה? _____
4. מה קרה לבני ישראל מבחינה רוחנית־דתית לאחר מות גדעון? פרט. _____
5. קרא פסוקים כח – לה ורשום לפניך ביטויים הנראים כביקורת על גדעון. לפניך דוגמה אחת, הוסף שתי דוגמאות.
- א) גדעון חוזר לביתו ("וַיֵּלֶךְ יִרְבֵּעֵל בֶּן יוֹאֵשׁ וַיָּשֶׁב בְּבֵיתוֹ" – פסוק כט). _____
- ב) _____
- ג) _____

מדרש: "אמר רבי שמעון בן לקיש; שלושה הם שנאמר בהם **בשיבה טובה**; אברהם ושווה לו (=ראוי לו), דוד ושווה לו, גדעון ולא שווה לו, שנאמר ויעש אותו גדעון לאפוד ויהי למכשול."

ילקוט שמעוני, שופטים רמז ס"ד

6. מה דעתך על מדרש זה? _____

כד – סיכומים לדמותו של גדעון

1. להלן רשימה של תכונות שחלקן מתייחסות לגדעון ולאישיותו. אם מצאת תכונה שלדעתך ניתן לשייך אותה לגדעון – סמן אותה, והוכח מניין אתה למד זאת.

התכונה	ההוכחה
פחדן	
אמיץ	
זהיר	
יודע תחבולות מלחמה	
מסתפק במועט	
מכניס אורחים	
ישר	
חרוץ	
בעל יוזמה	
הססן	
נוקם	
אכזר	
חכם	
חרד לגורל עמו	
עניו	

2. (א) מה הם הדברים שמצאו חן בעיניך ביותר אצל גדעון? פרט ונמק. (ענה במחברתך).

(ב) מה לא מצא חן בעיניך? פרט ונמק. (ענה במחברתך).

3. משימות מעניינות לעבודה בקבוצות

- א. בחרו לכם מקרה, מצב, אירוע או התרחשות, מתוך מה שלמדתם על גדעון, והכינו הצגה, כולל תלבושות תפאורה, מוסיקה וכיוצ"ב.
- ב. הכינו לגדעון תוכנית "חיים שכאלה" בו ייכללו כל תולדותיו, מפגש עם מכרים, הקלטות של מאורעות חשובים, אלבום תמונות וכיוצ"ב.
- ג. הכינו "מרכז למידה קטן", ובו חידות ושאלות על תולדות גדעון והקורות את העם באותה תקופה. הכינו גם תמונות, הקלטות חשובות ועוד רעיונות מקוריים משלכם.

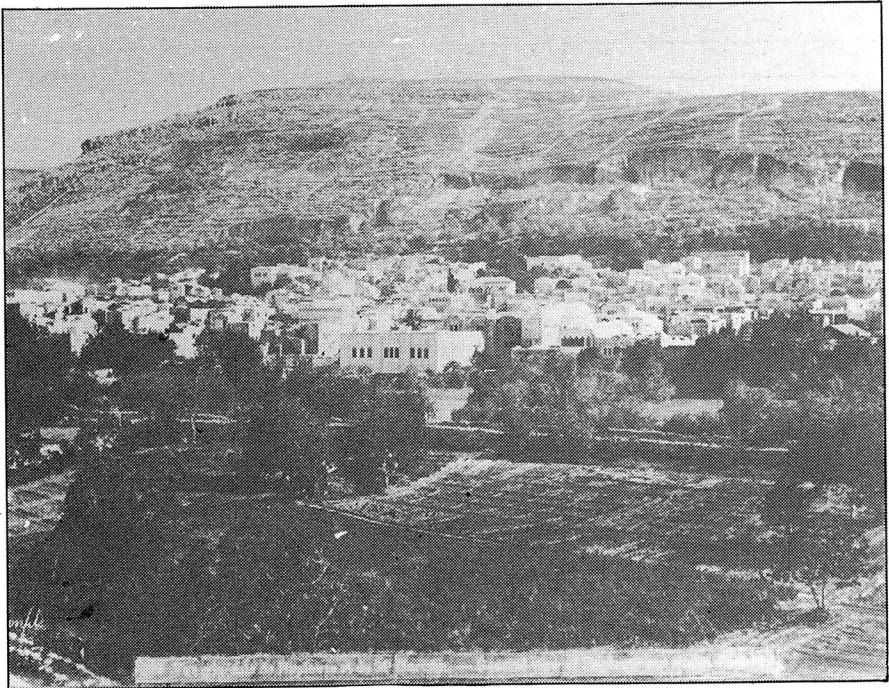
יחידה 5

פרשת אבימלך

פרק ט'

רשימת הנושאים של דפי העבודה

- א. אבימלך ממליך עצמו למלך
- ב. משל יותם וקורותיו
- ג. הסכסוך בין בעלי שכם לאבימלך
- ד. מושגים בפרק ט'
- ה. מסקנות מפרק ט'

יותם עולה על הר גריזים ומוכיח את בעלי שכם

א – אבימלך ממליך עצמו למלך

פרק ט'

1. עיין בפרק ח', פסוק לא. מי הוא אבימלך? _____
2. מי נתן לו את השם אבימלך? (היעזר במפרשים) _____
3. מה ביקש אבימלך מהדודים שלו? _____
4. האם דודיו הצליחו לשכנע את אנשי שכם? _____
5. הינך אחד מאנשי שכם. אחד מדודיו של אבימלך מנסה לשכנע אותך שכדאי שאבימלך יהיה מלך בשכם. רשום נימוקים אחדים שהוא השמיע באוזניך.

6. מה עשה אבימלך בכסף שנתנו לו בעלי שכם? _____
7. מדוע הרג אבימלך את 69 אחיו? _____
8. כיצד ניצל יותם? _____
9. נזדמנת לעפרה ביום ההרג האכזרי של בני גדעון, תאר את המראות, התנהגות אנשי עפרה, הקולות, וההרגשות בשעת ההרג ואחריו (הפעל את דמיונך וכתוב במחברתך).

ב – משל יותם וקורותיו

1. (א) מדוע פתח יותם את דבריו במשל? _____

- (ב) מדוע הוא עלה על הר גריזים דווקא על מנת לדבר עם אנשי שכם? (עייין במפה). _____

2. מדוע אין העצים החשובים והמועילים רוצים למלוך? _____

3. במה שונה האטד משאר העצים שהוזכרו? _____

4. מה יהא סופם של ארזי הלבנון? כתוב בלשון הכתוב. _____

5. יותם האשים את בעלי שכם שהם כפויי טובה, למה הוא מתכוון? _____

6. האם האשים יותם גם את העצים הטובים במשהו? נמק. _____

7. האם התנגד יותם רק לאבימלך, או התנגד הוא בכלל לשלטון של מלכים והוא בעד שלטון של שופטים? נמק. _____

8. לאור תשובותיך לשאלות 2 – 7 נסה להשלים טבלה זו (אתה יכול להיעזר גם בפירוש "מצודת דוד" לפסוק ח).

המשל	הנמשל
הזית, התאנה, הגפן	
יתר העצים	
האטד	
ארזי הלבנון	

9. לסיכום, כתוב את הרעיון המרכזי במשל זה. _____

ג – הסכסוך בין בעלי שכם לאבימלך

1. הכתוב לא מציין לגבי אבימלך, לא "וישפוט" ולא "וימלוך" כפי שנאמר לגבי שופטים אחרים. מהו הביטוי שמשתמש הכתוב לציון מנהיגותו? _____
2. עיין במפרשים והסבר מדוע משתמש הכתוב דווקא בביטוי זה? _____
3. "וַיִּשְׁלַח ה' רוּחַ רָעָה בֵּין אֲבִימֶלֶךְ וּבֵין בְּעָלֵי שָׁכֶם".
מדוע עשה ה' כן? _____
4. כיצד בגדו בעלי שכם באבימלך? _____
5. געל בן עבד המריד את בעלי שכם נגד אבימלך. כיצד הוא הצליח לשכנע אותם? _____
6. מי היה זבול? ומה היה תפקידו? _____
7. כיצד התגרה געל באבימלך? _____
8. איזו עצה השיא זבול לאבימלך על מנת לסיים מהר את המרידה? _____
9. כיצד הרדים זבול את עירנותו של געל בן עבד? (כתוב בלשון הכתוב).

10. (א) תאר כיצד כבש אבימלך את שכם? _____
(ב) מה היה גורל אנשי שכם ובתיהם? _____
11. (א) לאן בורחים ניצולי שכם? _____
(ב) מה היה סופם? _____
12. אבימלך נלחם גם בתבץ. מדוע? מה עשו לו? _____

13. אבימלך ניסה להשתמש בתוכנית שלו, בכיבוש מגדל שכם, גם בתבץ?
 א) האם הצליח?
 ב) מדוע?
 14. ההיה מעשה האשה בתבץ מתוכנן מראש, או שהיתה זו פעולה פתאומית? נמק.
 15. מדוע ביקש אבימלך מנערו "שֶׁלֶף חֶרֶבָּךְ וּמוֹתֶתְנִי"?

הריגתו של אבימלך כפי שראה אותו צייר בדמיונו
 (האם הוא מתאים לתיאור הכתוב?)

ד – מושגים בפרק ט'

תמונה של אטד

1. עיין במילון אבן שושן בערך "אטד". מה נכתב עליו?

כרטיס מידע מס' 1

האטד שימש בעבר כשיח נוח מאוד להדלקת מדורות. לאחר שהדליקו את ענפי האטד הדליקו בעזרתו גיזרי עצים אחרים. במקרה של שריפה בשדה, האטד מתלקח מהר מאוד, וכך האש מתפשטת לעבר עצי פרי חשובים.

2. למה אפוא הכוונה בפסוק טו: "...תִּצָּא אִשׁ מִן הָאֵטָד וְתֹאכַל אֶת אֶרְצוֹ הַלְבָּנוֹן".

3. **שכם**

א) בין אלו הרים שוכנת שכם? (עיין במפה).

ב) בנחלת איזה שבט היא? _____

ג) מי היו חלק מאנשי שכם? (עיין כרטיס מידע מס' 2) _____

ד) התזכור מי קבור בשכם? (רמז: סוף יהושע)

כרטיס מידע מס' 2

החוקרים סבורים, כי בשכם ישבו החיונים ובזמן כיבוש יהושע נכנעו תושביה כמו הגבעונים, וכך הסתפחו לעם ישראל. בשכם היה מקדש לאלילים שנקרא בשם "בית בעל ברית". בעלי שכם, החיונים חזרו לסורם מפעם לפעם ועבדו עבודה זרה.

4. יותם במשלו הבטיח: "...תִּצָּא אִשׁ מֵאֲבִימֶלֶךְ וְתֹאכַל אֶת בְּעָלֵי שָׁכֶם". היכן וכיצד נתקיים משפט זה?

ה – מסקנות מפרק ט'

1. במה שונה אבימלך מכל שאר השופטים שהכרנו עד כה? _____

2. מה הם הלקחים החשובים שנוכל ללמוד מפרשת אבימלך? _____

3. לפניך הצעות של נושאים לציור:

★ יותם על הר גריזים

★ האשה מתבץ על ראש מגדל עז.

★ אבימלך ואנשיו נושאים שוכות עצים

★ צריח בית אלי-ברית עולה באש.

4. הכן "עיתון קיר" על אבימלך, (מעלליו ומעשיו, צרף תמונות, מפות וכיוצ"ב. תאר רגשות ומחשבות וסקר מדעת התושבים שנערך ברחובה של שכם).

5. לפניך רשימה של תכונות. על חלק מהן, שאינן מתאימות לדמותו של אבימלך – העבר קו.

רודף שלום	אכזר	רודף שלטון
תמים	נקמן	זהיר
הרסן	רחמן	צנוע

6. בחר את המשפט המתאים ביותר לסכם את פרשת אבימלך. סמן x בסופו של משפט זה.

(א) אין טוב בלי רע ואין רע בלי טוב. _____

(ב) "מִרְשָׁעִים יֵצֵא רָשָׁע". _____

(ג) "מַעֲנֶה רֶךְ יְשִׁיב חֲמָה". _____

(ד) "מְדוּעַ דֶּרֶךְ רָשָׁעִים צִלְחָה?". _____

מתוך מדרשי חז"ל:

"אמר לו הקב"ה לאבימלך:

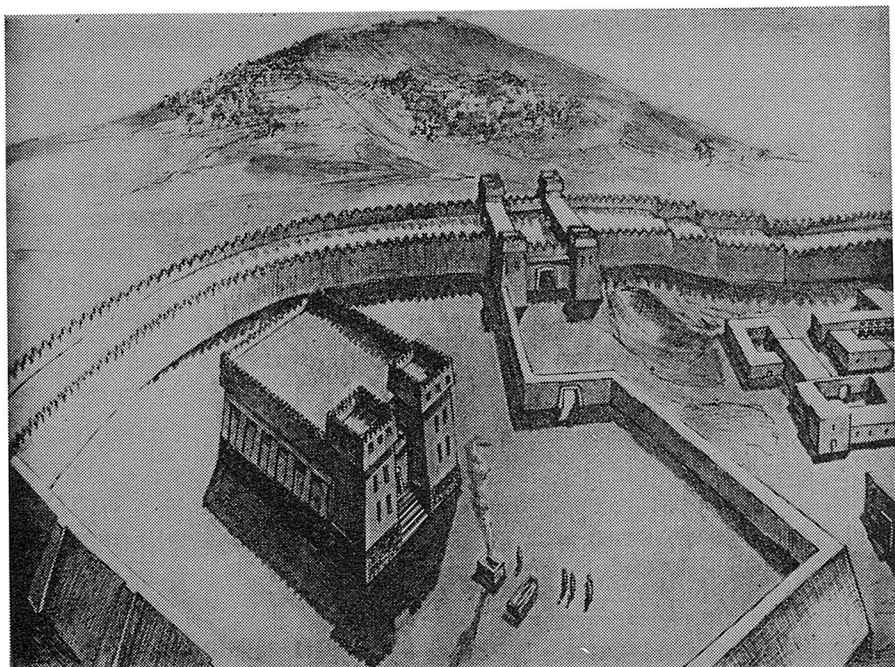
רשע! אתה הרגת שבעים איש על אבן אחת, אף אתה!

ותשלך אשה פלח רכב על ראש אבימלך ותרוץ את גולגלתו".

(ילקוט שמעוני, רמז ס"ה)

7. מה מבקש מדרש זה ללמדנו? _____

וַיִּשְׁמְעוּ כָּל-בְּעָלֵי מִגְדֹּל שָׁכֶם וַיָּבֹאוּ אֶל-עָרִיחַ
בֵּית אֵל בְּרִית:

שחזור מקדש שכם על פי החפירות;
המקדש המבוצר על שני מגדליו עומד במרכז רחבה מוקפת חומה

יחידה 6

פרשת יפתח

פרקים: י'-י"ב

רשימת הנושאים של דפי העבודה

- א. "וַיַּעֲזְבוּ אֶת ה' וְלֹא עָבְדוּהוּ"
- ב. "...מִי הָאִישׁ... יִהְיֶה לְרֹאשׁ..."
- ג. "מוֹשְׁגִים בַּפֶּרֶק י"
- ד. יפתח – האיש
- ה. יפתח – השופט והדיפלומט
- ו. יפתח – הלוחם
- ז. יפתח ונדרו
- ח. מסקנות מפרשת הנדר
- ט. "וַיַּצַּק אִישׁ אֶפְרַיִם" – צרות חדשות ליפתח

"וַיַּצַּק אִישׁ אֶפְרַיִם" – צרות חדשות ליפתח

א – "וַיַּעֲזְבוּ אֶת ה' וְלֹא עָבְדוּהוּ"

פרק י', פסוקים א – טז

1. קרא פסוקים א – ה וכתוב פרטים על שני השופטים ששפטו אחרי אבימלך.
(א) שם השופט _____ מאיזה שבט _____
(ב) שם השופט _____ מאיזה שבט _____
(ג) מה עוד מסופר עליהם? _____

2. עיין במפה ורשום את שמות העמים הנזכרים בפסוק ו.
3. הכתוב מציין את ההשפעה של העמים הללו על ישראל. תאר בלשונך השפעה זו. _____

4. שני עמים מתוך העמים הנזכרים בפסוק ו' מהווים גם איום צבאי ובטחוני לישראל. מי הם? _____
5. אילו שבטים סובלים מהלחץ של בני עמון? _____

6. בני ישראל רוצים לחזור בתשובה, מדוע דוחה ה', משאלתם? _____

7. בפסוק יד פונה ה' בלעג לבני ישראל. תאר בלשונך לעג זה. _____

8. לאחר דברי התוכחה חוזרים בני ישראל בתשובה. כתוב את הביטוי ממנו אתה למד שבני ישראל מתקנים את התנהגותם. _____

ב – "...מי האיש... יהיה לראש..."

פרק י', פסוקים יז – יח

1. היכן חנה צבא בני עמון? _____
2. היכן חנה צבא ישראל? _____
3. לישראל עדיין אין מנהיג אילו היית צריך לבחור מנהיג לעם, לפי מה היית בוחר אותו? _____

4. על-פי איזו אמת מידה צריך שייבחר המנהיג לעם ישראל לפי דעתם של שרי גלעד? _____

5. מה אפשר ללמוד מהעובדה שאף אחד לא התנדב לעמוד בראש צבא ישראל? _____

איומים חדשים מן העמונים

6. מה עשו זקני גלעד מחוסר ברירה? (היעזר בפרק י"א, ד-ו)

ג – "מושגים בפרק י"

"וַיִּסְרֹוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֹּכֶר מִקִּרְבָּם, וַיַּעֲבֹדוּ אֶת ה'".

1. מניין היו לבני ישראל אלוהי נכר? _____

2. הידוע לך שמות אלהי הנכר האלה? _____

3. מה פירוש **שהסירו את אלוהי הנכר מקרבם**? כיצד עושים זאת? _____

4. עיין בבראשית ל"ה, ב וביהושע כ"ד, כג וכתוב את בקשת יעקב ויהושע בקשר להסרת אלוהי הנכר. _____

_____ בקשת יעקב: _____

_____ בקשת יהושע: _____

ד – יפתח - האיש

פרק י"א, פסוקים א – לג

1. אילו פרטים מוסר לנו הכתוב על יפתח בפסוקים א-ג?

מקום הולדתו:	_____
הוריו:	_____
אחיו:	_____
מקום מגוריו:	_____
חבריו:	_____

2. מדוע גר יפתח "בְּאֶרֶץ טוֹב" ולא עם אביו בנחלתו?

3. (א) במה עסק יפתח "בְּאֶרֶץ טוֹב"? _____

(ב) ממה היו הוא והאנשים שהתלבטו סביבו? _____

4. תאר את הרגשתו של יפתח לאחר שגורש _____

5. זקני גלעד מגיעים ליפתח ובקשה דחופה בפיהם. מהי? _____

6. (א) למה הכוונה "לְקַצֵּין"? _____

(ב) מניין לזקני גלעד שיפתח מתאים לתפקיד? (רמז: פסוק א) _____

7. תאר את רגשותיו של יפתח במעמד זה. _____

8. כיצד מגיב יפתח לבקשתם של זקני גלעד? _____

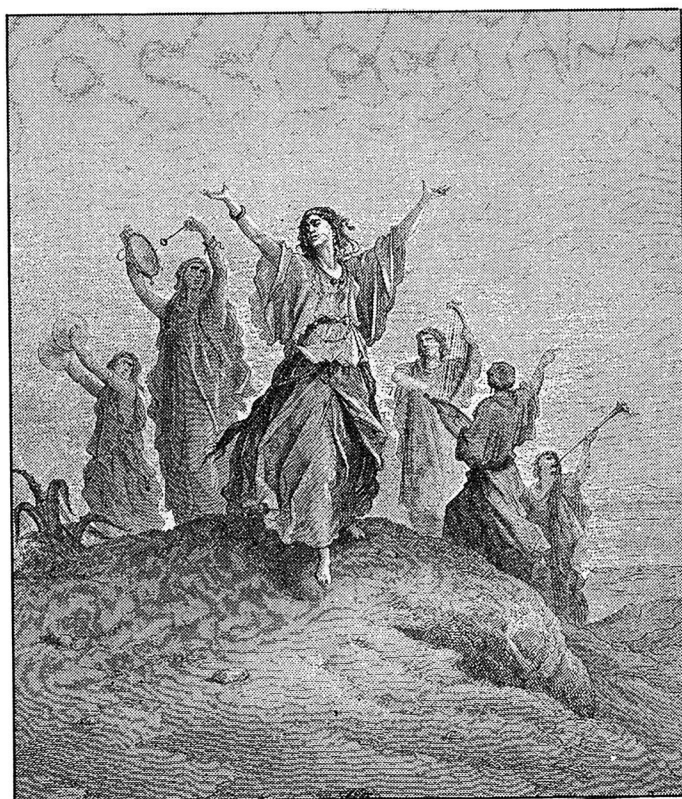
9. במה מאשים יפתח את זקני גלעד? _____

10. עיין בשתי ההצעות של זקני גלעד ליפתח, מה ההבדל ביניהן?

הצעה א'	הצעה ב'
"לכה והיית לנו לקצין ונלחמה בבני עמון".	"הלכת עמנו ונלחמת בבני עמון והיית לנו לראש לכל יושבי גלעד".

11. א) לאיזו הצעה למסכים יפתח? _____
 ב) מדוע לדעתך מסכים יפתח להצעה זו? _____

12) כיצד דואג יפתח שאנשי הגלעד יקיימו את ההסכם ביניהם? (רמז: פסוקים י-יא).

"ויבא יפתח המצפה אל ביתו והנה בתו יוצאת לקראתו, בתופים ובמחלות"

ה – יפתח - השופט והדיפלומט

פרק י"א, פסוקים יב – כז

1. השלם בלשון הכתוב את שאלתו של יפתח למלך בני עמון ותשובתו של המלך.

השאלה למלך בני עמון:

_____ "מה לי

תשובת מלך בני עמון:

1. "כי לקח
2. "ועתה

2. מכתב התגובה של יפתח לטענות מלך בני עמון:

(כתוב בלשון הכתוב)

_____ (א) לא מידי מואב ועמון לקחו
_____ ישראל את הארץ אלא מידי
_____ האמורי.

_____ (ב) הם פתחו במלחמה ולא אנו,
_____ וה' עזר לנו לנצחם.

_____ (ג) מדוע לא נלחמתם עם האמורי
_____ אז, ונזכרתם רק לאחר 300
_____ שנים?

_____ (ד) אנו, ישראל, לא עשינו לך כל
_____ רע, ואם תלחם בנו, ה' ישיב
_____ לך כרעתך.

3. מדוע פתח יפתח בדרכי שלום? _____

4. מדוע לא שומע מלך בני עמון לדברי יפתח? _____

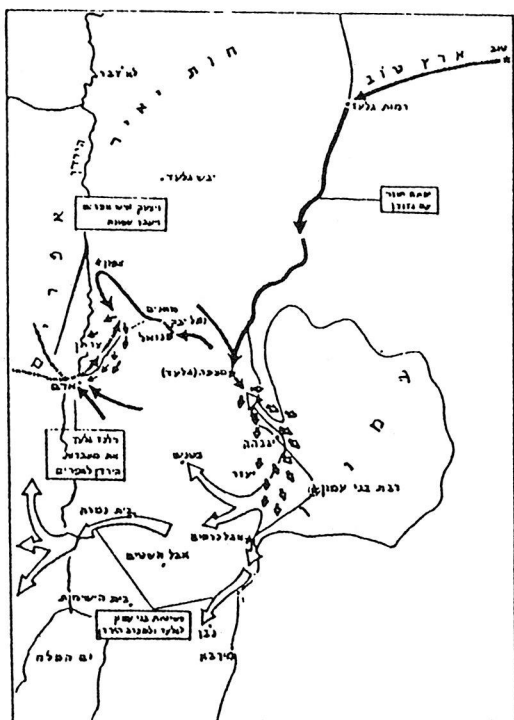
1 - יפתח - הלוחם

”וַתְּהִי עַל יַפְתָּח רוּחַ ה'”

1. יפתח פתח במהלך מלחמתי מפתיע. תאר מהלך זה.

2. המפרשים מציינים שמלחמתו של יפתח בעמון היתה שונה מהמלחמות הקודמות. שינוי בולט אחד רמוז בפרק יא, כ"ט-לב. כתוב בלשונו שוני זה.

3. מה היו תוצאות המלחמה? פרט.

מלחמת יפתח

ז – יפתח ונדרו

דף זה מיועד לעבודה בכתב בזוגות או בקבוצות.

המשימה:

קרא בעיון פרק י"א, פסוקים ל – מ, ודון עם חברך על האירועים המתוארים בקטע. רשום להלן את השאלות שהיית רוצה לשאול על הדמויות והאירועים המתוארים כאן. תוך כדי הדיון ורישום השאלות רשאים לחשוב על התשובות, אך אל נא תרשמן כי על כך יתקיים דיון משותף בכיתה.

להלן שתי שאלות לדוגמה:

1. מהו נדר? _____
2. מדוע בני אדם נודרים נדר? _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

ח – מסקנות מפרשת הנדר

פרק יא, פסוקים ל–מ

1. מהו הדבר החריג בנדרו של יפתח? _____

2. כיצד היה יכול יפתח לנדור מבלי לגרום לאסון? _____

3. "חיים ומוות ביד הלשון", הוכח משפט זה מסיפור יפתח. _____

4. אתה השתתפת במפגש המרגש בין יפתח לבתו בשובו מן המלחמה. הפעל את דמיוןך וכתוב במחברתך את אשר ראית, שמעת והרגשת...

5. היכול אתה להציע פתרון אחר לבת יפתח, מלבד "וַיַּעַשׂ לָהּ אֶת נָדְרוֹ אֲשֶׁר נָדָר"?

6. בשבת פרשת "חקת" מפטירין בשופטים פרק י"א. מדוע מפטירין דווקא בפרק זה?

7. אילו היית כהן גדול או רב ראשי בימי יפתח, כיצד היית נוהג?

8. שירים וסיפורים רבים נכתבו על בת יפתח האומללה, וכן צוירו ציורים וחוברו יצירות אחרות. התוכל גם אתה לנסות כוחך בשייר, סיפור או ציור? נסה. (השתמש במחברתך).

9. משימת רשות להעשרה:

"ארבעה פתחו בנדרים – שלושה שאלו שלא כהוגן והשיבם הקב"ה כהוגן, ואחד שאל שלא כהוגן והשיבו הקב"ה שלא כהוגן". (מתוך בראשית רבה, פרשה ס').

התוכל לפענח את כוונת המדרש? היעזר בטבלה שלפניך. (מוצע שכל קבוצה תתרכז במקור אחד).

ארבעה פתחו בנדרים

המקור	מי הוא ששאל?	מה היתה שאלתו?	מדוע חושב הדרשן ששאלתו היא שלא כהוגן	מה עשה הקב"ה. כיצד השיב לשאלתו?
בראשית כ"ד, יד				
יהושע ט"ו, טז				
שמואל א' י"ז, כה				
שופטים י"א, לא				

סיכום הדיון בכיתה

מדוע עזר הקב"ה לשלושה ועשה להם כהוגן, ואילו לרביעי הוא לא עזר (לא התערב) וקרה מה שקרה? במה הוא שונה מכל שלושת האנשים האחרים? _____

ט – "ויצעק איש אפרים"

פרק י"ב

1. מה היתה טענת שבט אפרים נגד יפתח? _____

2. במה הם איימו עליו? _____

3. א) מהי דעתך על התלונה של בני אפרים? הצודקת היא או לא? נמק. _____

ב) התזכור תלונה אחרת של בני אפרים? כנגד מי היא הושמעה? ובאילו נסיבות? _____

4. מה היתה תשובתו של יפתח? _____

5. יפתח אינו מסתפק בתשובתו והוא מחליט להתנקם בבני אפרים. כיצד? _____

6. כיצד הבדילו בין יוצאי שבט אפרים ליוצאי שבטים אחרים? _____

7. כמה אנשים נהרגו במלחמת האחים בין אפרים למנשה? _____

8. מהי דעתך על מעשהו זה של יפתח? נמק את הערכתך. _____

9. הכן עם חברך עיתון קיר על יפתח ותקופתו (חדשות, מאמרים, תמונות, מפות וכיוצ"ב). _____

10. לפניך שתי תמונות של שני ציירים, התבונן בהן וכתוב במחברתך את תוכן הפסוקים שאותם הם באו לבטא בציוריהם.
11. בסוף פרק זה נזכרים בקצרה עוד שלושה שופטים. הכתוב מספר לנו פרטים מעטים מאוד עליהם. על אילו פרטים במיוחד מספרים לנו?

_____ א.

_____ ב.

_____ ג.

תמונה א

תמונה ב

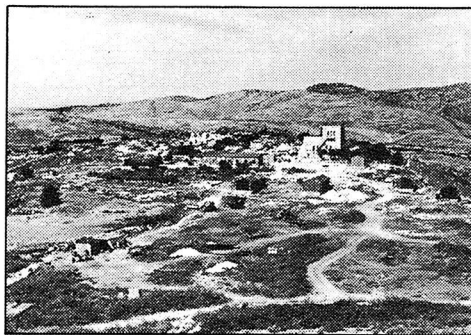
יחידה 7

פרשת שמשון

פרקים י"ג-ט"ז

רשימת הנושאים של דפי העבודה

- א. הפלשתים באים
- ב. הבית בו נולד שמשון
- ג. מושגים בפרק י"ג
- ד. "וַיֵּרֶד שְׁמֶשׁוֹן תַּמְנָתָה"
- ה. "וַיַּעַשׂ שָׁם שְׁמֶשׁוֹן מִשְׁתָּה"
- ו. מסקנות מפרק י"ד
- ז. "וַיְהִי מִיָּמִים בְּיָמֵי קָצִיר חֲטִים"
- ח. יחסיו של שמשון עם בני עמו
- ט. שמשון מבקר בעזה
- י. "וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיֵּאָהֱב אִשָּׁה בְּנַחַל שׁוֹרֵק וּשְׁמָהּ דָּלִילָה"
- יא. ובמה תאסר לענותך
- יב. אחרית שמשון
- יג. מסקנות מפרשת שמשון
- יד. חזרה על פרשת שמשון

הנוף באזור קיבוץ צרעה (נחלת שבט דן)

א – הפלשתים באים

פרק י"ג

1. מי היו הפלשתים? (היעזר בכרטיסי המידע)
- _____
- _____
- _____
2. כמה זמן נמשך השיעבוד לפלשתים?
3. הכתוב אינו מפרש כיצד שיעבדו האוייבים את ישראל. נסה להעלות מספר השערות לגבי אופן השיעבוד, על סמך מה שלמדת עד כה בספר שופטים.
- _____
- _____
4. לפניך מפה המתארת את איזור ההתיישבות של הפלשתים. עיין וענה על השאלות הבאות:
- א) אילו שבטים מישראל סבלו במיוחד מן הפלשתים?
- _____
- ב) מנה את שמותם של הישובים הפלשתיים שבמפה.
- _____
- ג) ארץ פלשתים משתרעת על חופו של ים, מה אפשר לשער על עיסוקיהם של הפלשתים בגין עובדה זו? (תוכל להיעזר בכרטיסי המידע)
- _____
- _____
5. מדוע הביא ה' את הפלשתים לשעבד את עם ישראל?
- _____
- _____
6. הציור שלפניך מראה לוחמים פלשתיים, התוכל לתאר במלים מה אתה רואה, ומה אתה חושב על הלוחמים הללו וכלי נישקם?
- _____
- _____

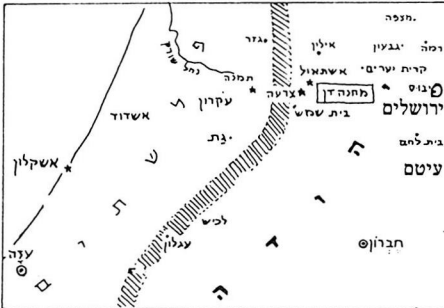
לוחמים פלשתיים

הפלשתים

ארבעים שנה נאנחו בני ישראל תחת עול הפלשתים, המלך לבוא אל הביזה והשלל, ובקצה נחל שורק – צרעה עיר שמשון ואשתאול ויתר ערי דן וכפריו. שבט הפלשתים, עם עז ונשקו ברזל. מאייהים באו דן היה למשיסה לפלשתים.

באניות, ואחר אשר נלחמו בצידונים ובמצרים, (מתוך הספר "מנהיגים ושוטפים" בהוצאת "מעריב" ובכנענים – כבשו את ארץ החוף מיפו ועד עזה, / משה שמיר) ואשקלון ואשדוד ועקרון וגת היו עריהם.

הם היטיבו לבנות חומות עריהם מכל שכניהם, ואת שעריהם בנו איתן, בריחי-ברזל ומזוזות-אבן. בכלי-ברזל עבדו את אדמתם ועשו את מלאכתם, ולתפארת בנו מקדשים לדגון אלוהיהם. הם סחרו עם איי הים, עם מצרים ועם צידון – וחרושת מלאכתם, כל כלי יוצר, היתה להלל. וברוב גאוותם על חכמת כפיהם ועל תוקף חרבם – עלו על שכניהם בני-ישראל אשר בגבעות השפלה ובהרי יהודה ובנימין – ושמו אותם למס עובד. פעם בפעם היו עולים בגיאיות ובנחלים, פושטים על שדות ישראל ועל כרמיו, על צאנו ועל בקרו, על עריו ועל בתיו – ושבים לעריהם כבדים בשלל ובעבדים ובשפחות. נחל שורק היה להם כדרך

הגבול בין הפלשתים לבין שבט דן ושבט יהודה

כרטיס מידע מס' 2

מתי התחילו לפלוש לארץ? וכיצד?

הפלשתים הראשונים הגיעו לארץ בערך בתקופת האבות. ידוע שאבימלך היה מלך פלשתים בתקופת אברהם ויצחק אבינו.

הם הגיעו לארץ דרך הים באוניות. מטרתם היתה להתיישב בערים, ואכן הם התיישבו בעזה ובאשקלון.

במשך הזמן המשיכו פלשתים נוספים לפלוש לארץ ולכבוש לעצמם שטחים נוספים.

השוטט שמגר בן-ענת הכה אמנם את הפלשתים במלמד הבקר אך הפלשתים הגבירו את לחצם ועד תקופת שמשון אף לא אחד הצליח לעמוד כנגדם.

פלישת הפלשתים

ב – הבית בו נולד שמשון

פרק י"ג

1. אילו פרטים נמסרו לנו על הורי שמשון?

שם האב: _____
 שם האם: _____
 עיר: _____
 שבט: _____

"ממשפחת הדני" – לפי שצִרְעָה היתה ליהודה,
 כדכתיב: (יהושע טו, לג) 'אֲשֶׁתָּאֹל וְצִרְעָה וְאִשְׁנָה',
 וְצִרְעָה הָיְתָה לְדָן – (שם יט, מא) 'וְהָיָה גְבוּל נַחֲלָתָם
 צִרְעָה וְאֲשֶׁתָּאֹל', לְפִיכָךְ צִרְיָה לְפָרֶשׁ שָׁהִיָּה
 'ממשפחת הדני'. אִינוֹ אֹמֵר מִשְׁבֵּט אֶלָּא
 'ממשפחת הדני', מְלַמֵּד שָׁהִיָּה אָבִיו מִדָּן וְאִמּוֹ שֶׁל
 מְנוּחַ מִיְּהוּדָה. וְעַל זֶה אָמַר יַעֲקֹב: (בראשית מט, טז)
 'דָּן יֵדִין עִמּוֹ כְּאֶחָד שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל' – כְּמִיחָד
 שְׁבֵטִים, זֶה יְהוּדָה. שָׁכַךְ אָמַר: אִמָּה דְשִׁמְשׁוֹן
 'הַצִּלְפֹּנִי' שָׁמָּה, וְהִיא מִיְּחֻסָּת עַל שֶׁבֶט יְהוּדָה,
 שֶׁנֶּאֱמַר: (דה"א ד, ג) 'וְנָשָׂם אֲחֻתָּם הַצִּלְפֹּנִי'.
 (במדבר רבה, סדר נשוא, סימן ה')

2. מה הודיע מלאך ה' לאשתו של מנוח? ומה הוא ציווה עליה?

(א) _____ שתיה,
 (ב) _____ אכילה,
 (ג) _____ תספורת.

3. למה התגלה המלאך דווקא לאשת מנוח ולא למנוח עצמו? (היעזר במדרש להלן)

4. למה חלו כל האיסורים האלה בזמן הרינונה של אשת מנוח? (כתוב בלשון הכתוב)

5. המלאך גילה לאשה את המשימה החשובה שתוטל על בנה בבוא הזמן. מהי?

6. עיין בפסוק ז וענה על השאלות הבאות:

(א) מה אשת מנוח אינה מגלה לבעלה?
 (ב) שער מדוע היא העלימה זאת ממנו?

7. מה ביקש מנוח מה'?
8. גם המלאך לא גילה הכול למנוח. מהם הפרטים שהמלאך לא סיפר לו?
9. מהי הסיבה שהמלאך לא גילה אותם למנוח? (היעזר במדרש)
10. כיצד נודע למנוח שהאיש הוא מלאך ה'?
11. מנוח אומר לאשתו: "מות נמות כי אֱלֹקִים רָאִינוּ".
אולם היא הרגיעה אותו על-ידי שלושה נימוקים. מהם?
- (א) _____
(ב) _____
(ג) _____
12. אשת מנוח העקרה ילדה בן. בפסוקים כד – כה נמסרים לנו שלוש ידיעות עליו, מהן?
- (א) _____
(ב) _____
(ג) _____
13. "וַתֵּלֶד הָאִשָּׁה בֶּן וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שְׁמִשׁוֹן". התוכל לשער, מדוע בחרה האשה – האם דווקא בשם זה?
- _____
- _____
- _____

מדרשים

'וַאֲשַׁתּוֹ עֲקֵרָה וְלֹא יֵלֶדָה' – מלמד שהייתה מחלקת בין מנוח לאשתו, הוא אומר לה: את עקרה, ולכך איגד יולדת, והיא אומרת לו את עקר, ולכך לא ילדתי. לא היה מנוח עקר. (שם שם, ג.) 'וַיֵּרָא מֶלֶאכֶּה ה' אֶל הָאִשָּׁה' – מכאן אתה למד שאשתו של מנוח צדקת היתה, שזכתה לדבר עם המלאך ולשום שלום בינה לבין בעלה להודיעה שהיא עקרה והיא מונעת ההריון ולא בעלה. לכך דבר עמה.

'וַיֹּאמֶר לִי הִנֵּה הָרָה וְגו'', אָבֵל מֶה שְׁאָמַר לָהּ: 'הִנֵּה נָא אֶת עֲקֵרָה' לֹא גִלְתָּה לוֹ, שְׁלֹא רָצְתָה לְגַלּוֹת קִלְקוּלָהּ. (במדבר רבה, סדר נשוא, סימן ה')

ג – מושגים בפרק י"ג

נזיר

1. בספר במדבר למדת על ה"נזיר". רשום בקצרה שתי הלכות הקשורות לנזיר ואינן מובאות בפרקנו.
א. _____
ב. _____
2. עיין במילון בערך "נזיר" וכתוב בלשונך רק את הפירוש המתאים לענייננו.

"וַתִּחַל רוּחַ ה' לַפְעָמוֹ..."

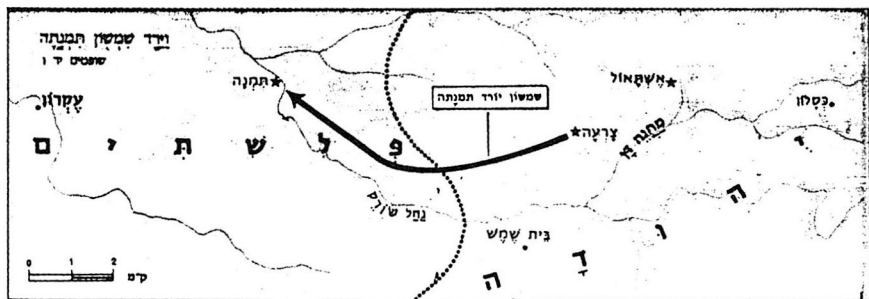
3. הרבה פירושים יש למלה "לפעמו".
א) כיצד מפרש רש"י מלה זו? _____
ב) רלב"ג (רבנו לוי בן גרשום) מפרש: "שרוח גבורה היתה בו מאת ה' לפעמו, שפעם היה חושב להלחם בפלישתים ופעם חושב להמנע מזה כפעמון שמכה אילך ואילך". (הלוך ושוב) מדוע, לדעתך, חשב שמשון פעם להלחם ופעם להמנע? (לא להלחם)? _____

4. עיין בהפטרה של פרשת נשא. מדוע בחרו חכמינו דווקא בהפטרה זו? לקריאה בשבת פרשת נשא?

ד – "יֵרֵד שִׁמְשׁוֹן תִּמְנָתָה"

פרק י"ד, פסוקים א–ט

1. מה ביקש שמשון? _____
2. (א) מה היתה תגובת הוריו? _____
(ב) ההיה משהו מן החריגות בבקשת שמשון? מהו? _____
3. שמשון התעקש, ואומר: (כתוב בלשון הכתוב) _____
4. (א) עם מי ירד שמשון תמננתה? _____
(ב) לשם מה? _____
5. מה קרה לשמשון בדרך לתמננתה? _____
6. בפסוק ה כתוב ששמשון ירד עם הוריו לתמננתה. כיצד אפוא לא ראו ההורים את מה שקרה לבנם, שמשון? (רמז: פס' ה, קשור בנזירותו של שמשון) _____
7. איזו "הפתעה" ציפתה לשמשון כאשר הוא עבר שוב בדרך הזאת? _____

אזור הפעולה של שמשון

ה – "ויעש שם שמשון משתה"

פרק י"ד, פסוקים י – כ

1. בעת המשתה הציע שמשון לחוד חידה. מהי? (כתוב בלשון הכתוב)

2. כמה זמן הקציב שמשון לפתרון החידה? _____
3. על מה "התערב אתם" שמשון? _____
4. התוכל למצוא הוכחה מן הכתובים שההתערבות היתה על משהו יקר מאוד?
(רמז: פסוק טו)

5. אשתו של שמשון אילצה אותו לגלות לה את פתרון החידה. כתוב בלשונך כיצד היא עשתה זאת.

6. אשת שמשון גילתה את פתרון החידה לבחורים הפלשתיים המשתתפים במשתה. מדוע הסכימה לעשות מעשה בוגדני כזה בבעלה?

7. שמשון רמז למרעים שהוא יודע "בעזרת" מי הם פתרו את החידה. מאילו מלים אתה למדת זאת? _____
8. שמשון כעס מאוד והסתלק מתמנתה, אך לא בטרם ש"ישלם" את חובו לפלשתים. כיצד הוא משיג שלושים סדינים ושלושים חליפות כדי "לשלם" את שהפסיד בהתערבות?

9. מה קרה לאשתו של שמשון בהיעדרותו? _____
10. שאלה לבעלי דמיון

הינך כתב היוצא לסקר את חתונתם של שמשון והנערה הפלשתית, תאר את המראות, הקולות, הריחות, השיחות שבין האנשים וכד'.

1 – מסקנות מפרק י"ד

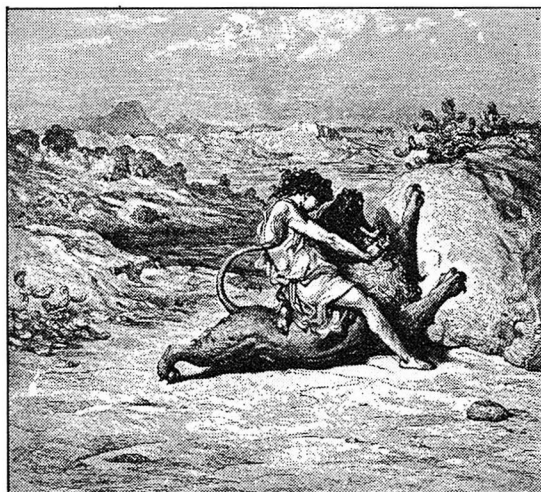
1. הסבור אתה שמששון לא ידע שאסור להתחתן עם אשה נוכרית? נמק.

2. מדוע התחתן מששון עם אשה נוכרית? (רמז: פסוק ד)

3. מה פירוש המילה "תואנה"? היעזר בפרשנים.

4. לשם מה היה מששון זקוק לתואנה? למה הוא אינו הולך ונלחם בהם באופן רגיל? מדוע הוא אינו מגייס צבא כמו שאר השופטים? (תוכל להיעזר ב"מצודת דוד" לפסוק יד)

5. הידעו הורי מששון שמעשהו זה הוא רק תואנה? נמק.

ז – "וַיְהִי מִיָּמִים בִּימֵי קִצִּיר חֹטִים"

פרק ט"ו, פסוקים א–ט

1. שמשון רצה לבוא לחדרה של אשתו, ונתקל בסירובו של אביה. מדוע אביה לא נתן לו להכנס? _____

2. כיצד תירץ אביה את המעשה החמור שעשה? _____

3. מה היתה הצעתו לשמשון? _____

4. מה היתה תשובת שמשון? _____

5. כיצד נקם שמשון בפלשתים על דבר אשתו? _____

6. מהי הערכתך על המעשה הזה? נמק. _____

7. הפלשתים חקרו מי שרף את שדותיהם וגילו שהיה זה שמשון. כיצד זה הענישו את "חתן התימני" ואת ביתו (אשת שמשון)? _____

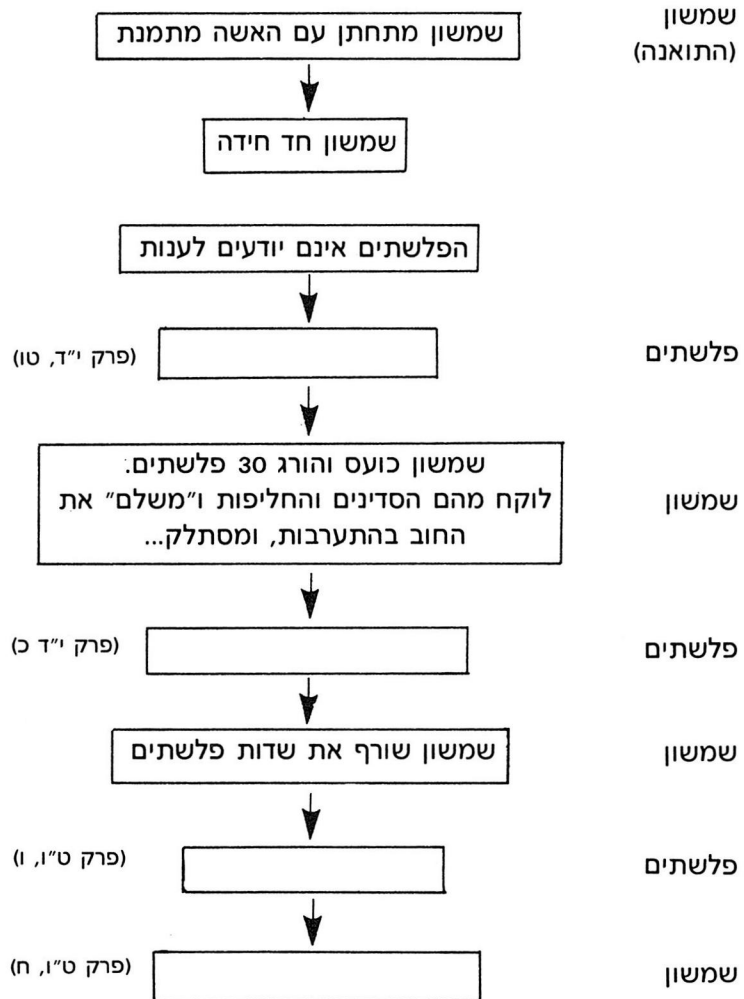
8. מהי הערכתך על מעשה זה? נמק. _____

9. שמשון לא הסתפק בשריפת שדותיהם של הפלשתים. כיצד הוא המשיך לנקום בהם? _____

כרטיס מידע

בפרקנו אנו רואים המשך "תהליך השרשרת", שבו שמשון מבצע פעולה כלשהי, הפלשתים מגיבים, שמשון נוקם, והפלשתים מגיבים וכו'.

10. הבה נשחזר בתרשים את "תהליך השרשרת", ונשלים את החסר.

ח – יחסיו של שמשון עם בני עמו

פרק ט"ו, פסוקים י – כ

1. (א) לנחלת איזה שבט חדרו הפלשתים? _____
(ב) לשם איזו מטרה? _____
2. שמשון שימש שופט על כל ישראל. כל מהלכיו ומאבקיו נערכו כדי להגן על כל עם ישראל. מדוע אפוא לא נלחמו הפלשתים נגד עם ישראל? מדוע הם חיפשו להלחם רק נגד שמשון? (רמז: "מצודת דוד", לפרק י"ד, ד).

3. מה דרשו הפלשתים מראשי שבט יהודה? _____
4. מהי היתה תגובתם של אנשי שבט יהודה? _____
5. מהי הערכתך על תגובתם? נמק. _____
6. במה האשימו ראשי שבט יהודה את שמשון? _____

7. למה הסכים שמשון להסגיר את עצמו לידי אחיו? הרי ידע שהם ימסרוהו לידי הפלשתים?

8. שמשון העמיד תנאי להסגרתו. מהו? _____
9. מה קרה ברגע שאנשי יהודה הסגירו את שמשון לידי הפלשתים?

10. למה שמשון הסגיר עצמו קודם לידי בני שבט יהודה ורק אחר כך הכה בפלשתים? מדוע הוא לא ברח תחילה מאחיו, בני יהודה, ואח"כ הכה בפלשתים?

11. מדוע קרא שמשון את שם המקום בשם "רַמַּת לַחִי"? _____

12. מה היתה תפילתו של שמשון, כשצמא למים לאחר האירוע ברמת לחי? _____

13. ה' נענה לתפילתו של שמשון. שמשון שינה את שם המקום מ"רַמַּת לַחִי" ל"עֵין הַקּוֹרָא" – מדוע הוא עשה כן? _____

14. בספר בראשית מסופר על צמאון של אם ובנה וגם שם ה' מציל אותם. הזכורים לך פרטים? _____

הרי יהודה מעל גיא נחל שורק

ט – שמשון מבקר בעזה

פרק ט"ז

1. מצא את עזה במפה. מי רחוקה יותר מצרעה, תמנה או עזה? (היעזר במפה המופיעה ביחידה 7 עבודה א) _____
2. למה הרחיק שמשון ללכת עד עזה? _____
3. מה עשו העזתיים כשנודע להם על בואו של שמשון? _____
4. מה היה דינו של שמשון אילו הצליחו העזתיים לתופסו? _____
5. כיצד הצליח שמשון לצאת מן המלכודת שטמנו לו? [ענה על שאלה זו ע"י השלמת הטבלה בלשון הכתוב]

השאלה	לשון הכתוב
א) מה היה זמן ביצוע הפעולה?	
ב) מה היתה הפעולה הראשונה?	
ג) את מה עקר שמשון?	
ד) את מה הוא נושא?	
ה) על מה הוא נושא זאת?	
ו) לאן הוא נושא זאת?	

6. שער לשם מה לקח שמשון עמו את שער העיר? מדוע הוא לא פנה והלך לו אחרי עקירת השער? _____
7. מדרש תמונה
עיין בתמונה וענה על השאלות הבאות: (ענה בלשון הכתוב)
א) מה הן הפעולות שמשון עושה לפי תיאורי התמונה? _____

(ב) איזה זמן של היממה מתארת התמונה? האם זה הגיוני לפי הפסוק?

_____ לפי מה אתה יודע לקבוע את הזמן? _____

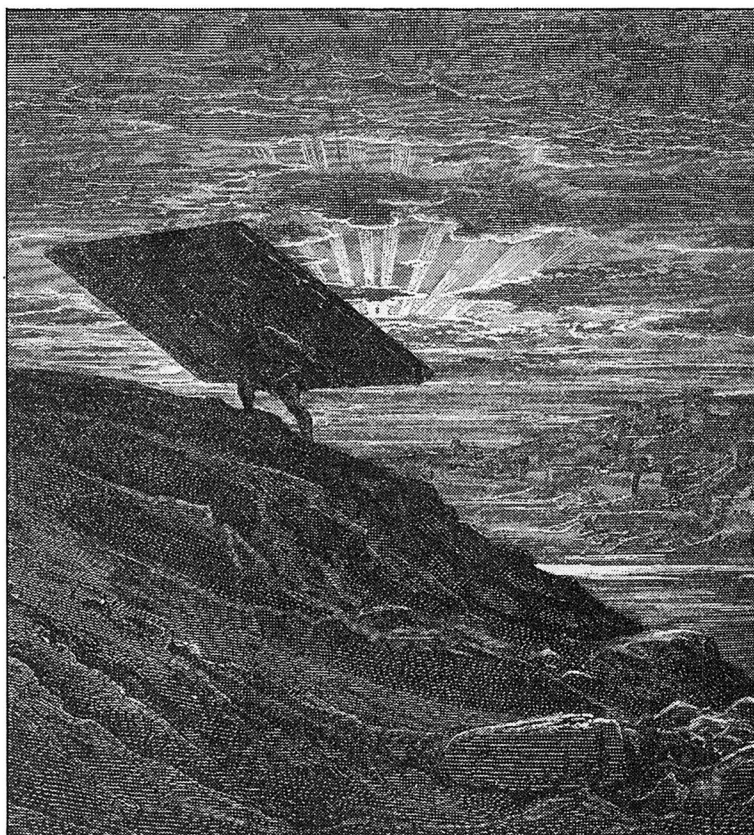
(ד) מה היה גודלו של השער ביחס לגודלו של שמשון? _____

(ה) מה רואה אתה ברקע? _____

(ו) היכן מצוי שמשון בתמונה? _____

(ז) אילו פרטים שאינם מצויים בתמונה מוזכרים בפסוק ג? _____

(ח) אילו פרטים מצויים בתמונה ואינם מוזכרים בפסוק? _____

י – "וְיִהְיֶה אַחֲרֵי־כֵן וַיֵּאָהֵב אִשָּׁה בְּנַחַל שׁוֹרֵק וְשָׁמָּה דְלִילָה"

פרק ט"ז, פסוקים ד – ו

1. מצא במפה את נחל שורק וצבע אותו בכחול (היעזר במפה המופיעה בעבודה ד).
2. הפלשתים באים אל דלילה. התוכל למלא את דרישות הטבלה?

הבקשה

_____ גדול,

המטרה

_____ ובמה

הפרס

_____ ואנחנו

3. איזה תרגיל מתאים כדי לחשב את הסכום שתקבל דלילה כפרס על מעשיה?
סמן את התשובה הנכונה.
(א) היו חמישה סרני פלשתים וכל אחד יתן לה 220 כסף, בסה"כ תקבל: **1100 כסף**. ($5 \times 220 = 1100$)
(ב) היו חמישה סרני פלשתים וכל אחד יתן לה 1100 כסף. בסה"כ היא תקבל: **5500 כסף**.
4. על איזו מלה בפסוק הסתמכת בתשובתך? _____
5. (א) ההסכימה דלילה למלא את בקשתם של הפלשתים? _____
(ב) מהי היתה הסיבה? _____

יא – ובמה תאסר לענותך

פרק ט"ז, פסוקים ז–טו

1. דלילה ניסתה לגלות את סודו הגדול של שמשון. בפסוק י נמצא רק חלק קטן מהשיחה שניהלו. התוכל לשחזר את כל שיחתם? _____

2. כאשר שמשון רואה שדלילה מנסה לגלות את סוד כוחו, הוא נשאר אצלה ולא נוטש. מדוע? _____

3. האם שמשון גילה לה באמת את סוד כוחו? _____
מדוע? _____
4. מה היתה תגובת דלילה למראה התוצאות? (פסוק י) _____

5. מה סיפר לה שמשון בפעם השנייה? _____

6. מה סיפר לה שמשון בפעם השלישית? _____

7. דלילה טענה כלפי שמשון מספר טענות (טו). אילו היית שמשון, מה אתה היית עונה לה? _____

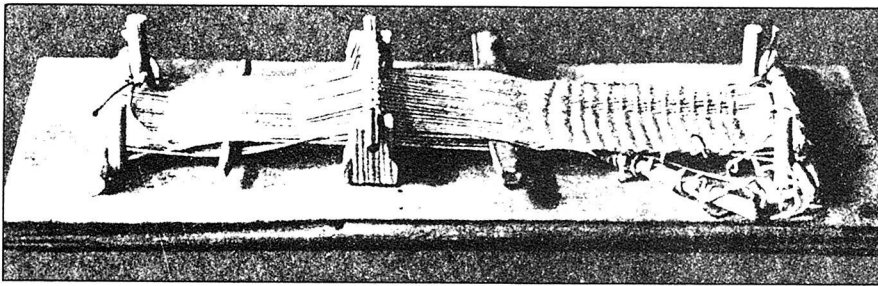
8. בסופו של דבר, מגלה לה שמשון את סוד כוחו. סמן $\times$ ליד אחד משלושת המשפטים הבאים הנראה לך כנכון ביותר.
(א) סוד כוחו של שמשון היה טמון **בשערותיו** הארוכות. ____
(ב) סוד כוחו של שמשון היה טמון **בשריריו** החזקים. ____
(ג) סוד כוחו של שמשון היה טמון **בשמירתו את כללי הנזירות**. ____

מדרש השם "דלילה"

"ויהי אחרי כן ויאהב אשה בנחל שורק ושמה דלילה".
תניא, רבי אומר: אילמלא נקרא שמה דלילה, ראויה היתה שתקרא
דלילה:
דילדלה את כוחו, דילדלה את ליבו, דילדלה את מעשיו.
דילדלה את כוחו: דכתיב: "...
דילדלה את ליבו: דכתיב: "...
דילדלה את מעשיו: שהסתלקה שכינה ממנו דכתיב "והוא לא ידע כי ה' סר
מעליו".

(מסכת סוטה דף ט', ע"ב)

9. התוכל להשלים את שני הפסוקים המוכיחים שאכן דילדלה דלילה את כוחו
ואת לבו של שמשון? (רמז: פסוקים יח – יט).

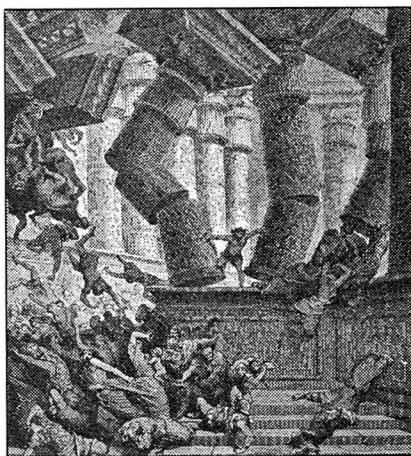
"אם תארגי את שבע מחלפות ראשי עם המסכת" (ט"ז, יג)

נול אריגה

יב – אחרית שמשון

פרק ט"ז, פסוקים כ–לא

1. ברגע ששמשון הפר את נזירותו קרה משהו. מהו? _____
2. מה עשו הפלשתים לשמשון? _____
3. מהי הסיבה? _____
3. (א) לאן מובל שמשון? _____
(ב) איזו עבודה בזויה הטילו עליו שם? _____
4. לאחר לכידת שמשון החליטו הפלשתים לערוך חגיגה גדולה לכבוד דגון אלוהיהם, מדוע הביאו לשם גם את שמשון? _____
5. התוכל לתאר את נקמתו האחרונה של שמשון בפלשתים? _____
6. כמה פלשתים הרג שמשון במותו? _____
7. (א) מי דאג לקבורתו של שמשון? _____
(ב) היכן נקבר? ומדוע דווקא שם? _____

יג – מסקנות מפרשת שמשון

1. במסכת סוטה (ט', ע"ב) נאמר:

"שמשון הלך אחרי עיניו, לפיכך נקרו פלשתים את עיניו
שנאמר: "ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו".

התוכל להוכיח מן הכתובים ששמשון "הלך אחר עיניו"? _____

2. עיין בפרשת ציצית שבקריאת שמע. איזו אזהרה, המזכירה לך את האמור במס' סוטה, נאמר בה? _____

3. במה שונות דרכי פעולתו של שמשון משאר השופטים? ציין שלושה דרכי פעולה. _____

_____ (א)

_____ (ב)

_____ (ג)

4. אילו יכולת ליעץ לשמשון עצות כלשהן, בתחילת תפקידו, מה היית מציע לו **לא לעשות**? ציין שלוש הצעות ונמק. (היעזר במחברתך)

5. במסכת סוטה נאמר:

"רבי אומר: תחילת קלקולו בעזה, לפיכך לקה בעזה, דכתיב: "וילך שמשון עזתה..."
ולפיכך לקה בעזה שנאמר: "ויורידו אותו עזתה".

שמשון קיבל את עונשו. אך בל נשכח שהוא עזר הרבה לעם ישראל. הבה נערוך רשימה מפעולותיו של שמשון **שעזרו לעם ישראל**. (היעזר במחברתך)

6. השתתפת בלוחיותיו של שמשון. אחד מראשי שבט דן, נשא עליו "נאום הספד". הואל נא לדווח לנו את תוכן הספדו. (היעזר במחברתך)

7. בחר לך את אחד המבצעים של שמשון. צייר או המחז אותו.

8. לפניך שיר שכתבה המשוררת לאה גולדברג על שמשון.

קראה והשב על שתי השאלות הבאות:

(א) ממה **לא נזהר** שמשון לפי השיר?

(ב) בפי מי שמה המשוררת את מילות השיר? (שים לב לפזמון)

9. משוררים נוספים רבים, כתבו שירים על שמשון. התרצה גם אתה לנסות כוחר ולהוסיף עוד שיר קטן לרשימת השירים? (היעזר במחברתך)

10. ועוד שאלה לבעלי דמיון

בהיותו בבית האסורים הספיק שמשון לכתוב צוואה לעמו. הצוואה אבדה אך נתמזל מזלך ואתה מצאת אותה. ספר לנו מה היה כתוב בתוכה? (היעזר במחברתך).

יד – חזרה על פרשת שמשון בחרוזים

(משימת רשות)

לפניך שיר שחיברה מורה לכיתתה לשם חזרה מעניינת על פרשת שמשון. קרא את השיר להנאתך, וסמן בצד השורות המתאימות את כוונת הרמזים שהמורה רומזת עליהם בשיר שלה.

שמשון *

א	מיוחד הייתי מיום לידתי, לכן הבחירה לא היתה בידי. ילדותי היפה היתה מזמן, במקום בו גרים (כיום) בני תימן. בגרתי והייתי לעלם חמודות שאת הכל יכל לקחת ולרצות. כך היו לי עליות וירידות, פעם רדיפות ופעם בריחות.
ב	ברית היתה לי עם בעלי חיים, להכות בגויים הערלים. כדי ברבים שם שמים לקדש, ותפארת ישראל לחדש. אך אויה לי, לקראת הסוף, על רגלי לא יכלתי לעמוד, כי רימוני אנשי ביתי, ונתפסתי מאין איש יהודי אתי.
ג	מקצועי היה להפיק תוצרת משבלים, כדי לתת ולהשביע פלשתים. התפללתי לקראת הבאות, ועלי החלו מצמחות..... ואז אזרתי הרבה כוח, והפעלתי מעט את המוח.
ד	במותי, אוהו, היה רב האסון, ולעשרים שנים נוספות נתיאתהטון. גם היום אני בתוככם, בשם חברות אני בארצכם, כי אני שמש קטנה, ונולדתי להגשים מטרה.

* שיר של המורה מלחי אסתר.

אחרית שמשון לפי המדרש

"ויתפלל שמשון אל ה' ויאמר ה' אלקים זכרני וחזקני.

אמר רבי אחא: אמר לפניו רבש"ע תהא זכור לי אותה ברכה שברכני אבא "ויתן לך האלקים" יתן אלהותא (=כח וגבורה) אימתי? לכשיצטרך לה. **"זכרני וחזקני"** — אמר רב: אמר שמשון לפני הקב"ה זכור לי שתיים ועשרים שנה ששפטתי את ישראל ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל ממקום למקום. **ואנקמה נקם אחת משתי עיני.** אמר רבי אחא אמר לפניו רבש"ע תן שכר אחת מעיני בעולם הזה ושכר עיני אחת תהא מתוקנת לי לעולם הבא. כתוב אחד אומר: **וישפט את ישראל עשרים שנה** וכתוב אחד אומר: והוא שפט את ישראל עשרים שנה [ס"ה ארבעים שנה] אמר רבי אחא מלמד שהיו פלשתים יראים ממנו עשרים שנה אחר מותו".

(מתוך ילקוט שמעוני, רמז ע"א)

יחידה 8

פסל מיכה ונדודי שבט דן

פרקים י"ז-י"ח

רשימת הנושאים של דפי העבודה

- א. פסל מיכה
- ב. הנער הלוי
- ג. מסקנות מפרק י"ז
- ד. שבט דן מחפש נחלה
- ה. מסקנות מפרק י"ח

"ויעלו ויחנו בקרית יערים ביהודה" (קרית יערים בימינו)

א – פסל מיכה

פרק י"ז, פסוקים א–ו

1. כמה כסף לקח מיכה מאמו? _____
2. למה החליט מיכה להחזירו? _____

3. מאיזו מלה בפסוק אתה למד זאת? _____
4. כיצד הגיבה אמו של מיכה על הודאתו בגניבה? _____

5. אמו של מיכה החליטה להקדיש את הכסף לה', אך לבסוף היא הזמינה "פֶּסֶל וּמַסֶּכֶה". מדוע היא, עשתה כן? _____

6. לשם מה היה זקוק מיכה לפסל ומסכה? _____

7. ממי למדו מיכה ובני דורו לעשות מעשים כאלה? _____

ב – הנער הלוי

פרק י"ז, פסוקים ז–יג

1. מדוע עזב הנער הלוי את בית לחם עירו? _____

2. עיין במפה וסמן את דרכו של הנער הלוי מבית לחם להר אפרים.
3. לשם מה הגיע הנער הלוי לבית מיכה? _____

4. איזה תפקיד הציע מיכה לנער? _____

5. מה היה גובה משכורתו? _____

6. כאשר הנער הלוי הסכים לקבל על עצמו את התפקיד, אמר לו מיכה:
"עֲתָה יִדְעָתִי כִּי יֵיטִיב ה' לִי..."
(א) מה היתה הסיבה שמיכה היה סבור כך? _____

- (ב) מדוע רק "עתה"? _____

7. מה היה שם הנער הלוי? (רמז: סוף פרק יח) _____

ג – מסקנות מפרק י"ז

1. בתחילה נקרא שמו "מִיכָהוּ" ואחר כך "מִיכָה", מה יכולה היתה להיות הסיבה לקיצור שמו?

2. מדוע ממהרת אמו של מיכה לברכו?

3. מיכה גנב מאמו 1100 כסף והחזירם. בכתוב מסופר שהיא נתנה 200 כסף לצורף, מה קרה לשארית הכסף? (היעזר בפירושים)

4. התוכל לקבוע מה היה בבית מיכה? "בית ה'" או להבדיל, בית לעבודת אלילים? נמק.

5. שאלה לבעלי דמיון
הזדמנת באחד מטיוליך לבית מיכה, התפלאת מאוד על המתרחש בו. החלטת לשוחח עם אנשי הבית, התוכל לדווח לנו את תמצית השיחה שהתנהלה ביניכם?

"מפני מה לא מנו את מיכה עם אותם שאין להם חלק בעולם הבא?
מפני שפיתו היתה מצוייה לעוברים ושבים". (מכניס אורחים, מאכיל אותם ונותן להם ללון בביתו).
(סנהדרין ק"ג, ע"ב)

ד – שבט דן מחפש נחלה

פרק י"ח

1. מדוע חיפש שבט דן נחלה? הרי קיבלו הם נחלה כמו כל השבטים? _____
 2. שבט דן מינה משלחת "לְרַגֵּל אֶת הָאָרֶץ".
כמה אנשים מנתה המשלחת? _____
מה היתה משימתם? _____
 3. מה קרה למשלחת בהיותה בדרך? _____
 4. מדוע מצאה חן בעיניה דווקא העיר לִישׁ? _____
 5. מה סיפרו אנשי המשלחת בשובם מדרכם? _____
 6. מדוע נעצרו לוחמי שבט דן בבית מיכה? _____
 7. כיצד שכנעו אנשי דן את הנער הלוי להצטרף אליהם? _____
 8. התוכל לתאר את השיחה שהתנהלה בין מיכה לבין אנשי דן כאשר השיג אותם?
(היעזר במחברתך).
 9. הכתוב מתאר את הקלות בה נכבשה ליש עליידי בני דן. מדוע היה זה קל?
(היעזר במפה, ועיין בפסוק). _____
- "וַאֲיֵן מִצִּיל כִּי רְחוּקָה הִיא מִצִּידוֹן
וְדָבָר אֵין לָהֶם עִם אָדָם וְהִיא בְּעֵמֶק
אֲשֶׁר לְבֵית רְחוֹב..." (י"ח, כח)
10. א) מה היה שם העיר החדשה שבנו בני דן במקומה של ליש? _____
ב) מדוע בחרו הם דווקא בשם זה? _____

11. לזכר העיר שבנו אנשי דן, יש כיום קיבוץ בשם זה. מצא אותו במפה וכתוב ליד איזה ישוב, מושבה, או עיר הוא נמצא

12. באיזור תל-אביב יש חברת תחבורה בשם "חברת דן". שער, מדוע היא נקראת כך?

"והארץ רחבת ידיים... והיא בעמק אשר לבית רחוב ויבנו את העיר וישבו בה".

ה – מסקנות מפרק י"ח

1. בני שבט דן באיזור החוף היו במצוקה, ונאלצו לחפש לעצמם נחלה חדשה, מדוע לא עזרו להם השבטים השכנים (יהודה ואפרים)?

2. חמשת אנשי המשלחת של שבט דן מתארים את ליש. הם מציינים "חמש נקודות שבח" בדבריהם, כתוב אותן בלשונך:
(א) _____
(ב) _____
(ג) _____
(ד) _____
(ה) _____
3. מדוע שרפו בני שבט דן את ליש הקדומה? _____

4. מה פשר השם "לִיש"? (היעזר במילון) _____

5. בספר יהושע פרק י"ט, מז נקרא המקום הזה גם בשם "לִשָּׁם". מצא הסבר גם לשם זה. (היעזר במילון) _____

6. בפרק י"ח, ל כתובה המלה "מְנַשָּׁה" בצורה מוזרה. התוכל לציין את הסיבה? היעזר במפרשים שבידך. _____

7. בפרק י"ז, ו ובפרק י"ח, א חוזר הכתוב על העובדה שאירועים אלה קרו בתקופה שאין מלך בישראל. מדוע מציין הכתוב עובדה זו? _____

חורבות שילה

לפי ציור של צייר מלפני כ-100 שנה

יחידה 9

פרשת פילגש בגבעה

פרקים י"ט-כ"א

רשימת הנושאים של דפי העבודה

- א. איש הלוי ופילגשו
- ב. "וַתְּבֹא לָהֶם הַשֶּׁמֶשׁ אֶצֶל הַגְּבֵעָה אֲשֶׁר לְבְנֵימִין"
- ג. מעשה סדום
- ד. התגובה של שבטי ישראל על מעשה הנבלה
- ה. השבועה במצפה ותוצאותיה
- ו. מסקנות מפרשת פילגש בגבעה

עמק שילה

א – איש הלוי ופילגשו

פרק י"ט, פסוקים א – יג

1. לשם מה בא איש הלוי לבית לחם? _____

2. התוכל לתאר את היחסים ששררו בין אבי הפילגש לאיש הלוי? _____

3. מדוע איש הלוי לא גר עם בני שבטו אלא בהר אפרים? _____

4. מדוע עיכב אבי הפילגש את חתנו ובתו מלשוב לביתם? _____

5. כמה ימים התעכב איש הלוי בבית אבי פילגשו? _____
6. באיזו שעה של היום יצא? _____
7. עיין במפה וענה על השאלה: אילו היה יוצא איש הלוי לדרכו השכם בבוקר, האם יכול היה להגיע לביתו בו ביום? נמק. _____

8. כאשר ראה איש הלוי שהיום מחשיך, מדוע הוא לא לן באמצע הדרך? _____

9. (א) מה היתה הצעת נערו של איש הלוי? _____

- (ב) מדוע דחה אותה איש הלוי? _____

ב – "וַתָּבֵא לָהֶם הַשֶּׁמֶשׁ אֶצֶל הַגִּבְעָה אֲשֶׁר לְבְנֵי־מִין"

פרק י"ט, פסוקים יד–ל

1. א) עיין במפה שלך ומצא את העיר גִּבְעָה, סמן קו אדום מתחתה.
ב) בנחלת איזה שבט היא נמצאת? _____
ג) מה עשה איש הלוי בהגיעו לשם? _____
2. התוכל להוכיח מהתנהגות איש הלוי כי מצוות הכנסת אורחים היתה מקובלת ונפוצה? _____

3. בדברי הַאִישׁ הַזֶּקֶן יש רמז לטיבם של אנשי הגבעה. מהו הרמז? _____

4. מה חשב איש הלוי כשנוכח לדעת שאנשי הגבעה אינם מזמינים אותו לבתיהם? _____

5. מה עשה איש הלוי כדי להציל את עצמו מידי אנשי הגבעה? _____

6. מה קרה לפילגשו לפנות בוקר? _____

7. מצא הוכחה בפרק י"ט שמעשה נבלה כזה היה מאוד יוצא דופן באותה תקופה? נמק. _____

ג – מעשה סדום

בספר בראשית כבר פגשנו סיפור דומה, לפרקנו. לפניך טבלה משווה, השלם אותה.

פרשת סדום בראשית י"ט	פרשת פילגש בגבעה שופטים י"ט
1. "וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בְּעֶרְבַּי (א)..."	
2. סוּרוּ נָא אֶל בֵּית עֲבָדְכֶם... וְהִשְׁכַּמְתֶּם וְהִלַּכְתֶּם לְדֶרֶכְכֶם. (ב)	
3. כִּי בָרָחוּב נָלִין. (ב)	
4. וְאַנְשֵׁי הָעִיר אֲנָשֵׁי סֹדֶם נִסְבּוּ עַל הַבַּיִת מִנֶּעַר וְעַד זָקָן כָּל הָעָם מִקְצָה. (ג)	
5. הוֹצִיָאם אֲלֵינוּ וְנִדְעָה אוֹתָם. (ב)	
6. וַיֵּצֵא אֲלֵיהֶם לוֹט. (ו)	
7. הִנֵּה נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אִישׁ... רַק לְאֲנָשִׁים הָאֵל אֵל תַּעֲשׂוּ דָּבָר... (ח)	
8. וְה' הִמָּטִיר עַל סֹדֶם וְעַל עֲמֹרָה גִפְרִית וְאֵשׁ מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם... (כד)	עיין בפרק כ', מח

כרטיס מידע

לעמי כנען היו מעשים מושחתים מאוד, לכן ציוה אותנו ה': "כמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם, שמה לא תעשו..."
אחד המעשים המושחתים שהיו נפוצים היה האיסור לארח אורחים בתחום העיר. אם קרה שהגיעו אורחים לעיר, היו אנשי העיר מתעללים בהם כאוות נפשם. כך קרה בסדום, וכך מסופר גם בפרקנו.

ד – התגובה של שבטי ישראל על מעשה הנבלה

פרק ז'

1. א) כיצד דאג איש הלוי להפיץ את סיפורו? _____

- ב) מדוע היה הוא מעוניין להפיץ את סיפורו? _____

2. מה היתה תגובת בני ישראל כששמעו על המעשה? _____

3. התוכל לרשום שלושה ביטויים מפרקנו המצביאים אל אחדות ישראל נגד מעשה הנבלה?
א. _____
ב. _____
ג. _____
4. מה היה מספר בני ישראל שהתגייסו לביעור הרע? _____

5. א) מה היתה הצעת בני ישראל למניעת מלחמת אחים? _____

- ב) מדוע לא קיבלו אותה בני בנימין? _____

6. א) מה היה מספרם של האנשים שגייסו בני בנימין? _____

- ב) כמה חיילים היו ביחידה הנבחרת שלהם? _____
ג) במה הצטיינו חיילים אלו? _____

7. שבטי ישראל ניהלו שלושה קרבות כבדים נגד שבט בנימין שנמשכו שלושה ימים! מה היו התוצאות של הקרבות האלה?

	התוצאות ביום הראשון (פסוק כא)
	התוצאות ביום השני (פסוק כה)
	התוצאות ביום השלישי (פסוק לה)

8. א) באיזה תכסיס השתמשו בני ישראל ביום השלישי? _____

ב) מי השתמש בעבר בתכסיס זה? _____

9. כמה חיילים נותרו מבני בנימין לאחר המלחמה? _____

10. מה דעתך על המלחמה הזאת? האפשר היה למנוע אותה? נמק. _____

ה – השבועה במצפה ותוצאותיה

פרק כ"א

1. לפני התחלת הקרבות, נשבעו בני ישראל במצפה שתי שבועות, מה הן? כתוב אותן בלשונך.
(א) _____
(ב) _____
2. "וַיָּבֹא הָעָם בְּיַתְיָאֵל וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד הָעֶרֶב לִפְנֵי הָאֱלֹקִים וַיִּשְׁאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ בְּכִי גָדוֹל".
מדוע בכו הם לאחר הניצחון הגדול?

3. (א) מה היה חטאם של אנשי יבש גלעד?

(ב) מה היה עונשם?

4. מדוע התחרטו בני ישראל על כל מה שעשו לשבט בנימין, הרי לדעתם, הגיע להם העונש הזה?

5. "...לֹא יִמָּחַ שְׁבֹט מִיִּשְׂרָאֵל" כיצד פתרו שבטי ישראל את הבעייה?
(שלב א) _____
(שלב ב) _____

1 – מסקנות מפרשת פילגש בגבעה

פרק כ"א

משימות לעבודה בקבוצות

1. מצאו הוכחות שמעשה פילגש בגבעה התרחש **בתחילת** תקופת השופטים.
(רמז: פרק כ) היעזר במחברתך.
2. פרשיות פסל מיכה ופילגש בגבעה הובאו יחד בסוף הספר.
(א) מה הקשר בין שתיהן?
(ב) מה הן באות ללמדנו?
3. הטילו עליכם לשמש עורכי דין של שבטי ישראל. ערכו כתבי אישום נגד בני שבט בנימין.
4. ערכו כתב הגנה על שבט בנימין.
5. גם בימינו מתרחשים לעיתים, אירועים שליליים מסוגים שונים. ערכו דיון בנושא: כיצד צריכים להגיב על אירועים שליליים כאלה כדי לקיים את הפסוק: "ובערת הרע מקרבך"?

בנות שילו יוצאות לחול במחולות...

6. לפניכם ציור על נושא הקשור לפרשתנו.
(א) מהו הנושא המרכזי בציור?
(ב) התוכלו לתאר את הרקע?
(ג) מהן הפעולות המתוארות בציור?
(ד) התמונה מתארת מצב מסוים. נסו לשרטט ולתאר את **מה שארע לאחר המצב** שצויר כאן.
(ה) השוו את ה"תוצרים" ביניכם. מה העליתם מהשוואה זאת?

יחידה 10

הדרן עלך ספר שופטים

חזרה על כל ספר שופטים

רשימת הנושאים של דפי העבודה

- א. 50 שאלות לבחינה עצמית
- ב. חידון א-ב
- ג. תפזורת
- ד. חידות מצויירות

"לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין לבטל ממנה. אם למדת תורה הרבה נותנים לך שכר הרבה... ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך, ודע שמתן שכרן של צדיקים-לעתיד לבא".

(מסכת אבות פרק ב', משנה טז)

"הדרן עלך ספר שופטים"

תלמיד יקר!

בשעה טובה ומוצלחת סיימת ללמוד את ספר שופטים. אנו בטוחים שלמדת הרבה ונהנית מכל מה שלמדת. ידוע לך בוודאי מאמר חז"ל מפורסם הקשור בלימוד ובזיכרון. **"הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר"**.

ההסבר מיותר, ולכן אנו מציעים לך כאן פעילויות שונות **לחזרה** על ספר שופטים. אם תרצה **לבחון** את ידיעותיך (בחינה עצמית!) בדוק בתחילה את ידיעותיך בספר סגור ורק ב"שעת מצוקה" היעזר בספר שבידך.

בהצלחה!

א – חמישים שאלות לבחינה עצמית

לפניך 50 שאלות המקיפות את כל מה שלמדת בספר שופטים. לכל שאלה ניתנות **ארבע** תשובות, **אולם רק אחת מהן היא הנכונה**.

סמן עיגול סביב האות שעל יד התשובה הנכונה.

כל תשובה נכונה – תזכה אותך **בשתי נקודות**.

דוגמה:

השופט שנקרא גם בשם ירובעל הוא:

א. שמשון

ב. אהוד

ג. גדעון

ד. אבימלך

התשובה הנכונה היא (ג), ולכן יש להקיף אות זו (ורק אות זו) בעיגול.

חזרה נעימה!

1. מה תבע מלך עמון מבני ישראל?
 - א. שיחזירו לו את השלל שלקחו.
 - ב. שיביאו לו מנחה כל שנה.
 - ג. שיחזירו לו את העיר יריחו וסביבתה.
 - ד. שיחזירו לו את השטחים שבני ישראל כבשו בזמן משה רבנו.

2. לאחר שגדעון הרס את מזבח הבעל בעפרה ביקשו אנשי העיר להרוג אותו. מה היתה טענת יואש אביו כדי להצילו?
 - א. כי גדעון וכל משפחתו יתנקמו באנשי העיר, והם יותר חזקים מהם.
 - ב. כי הוא עצמו יענישהו על כי נתן את מזבחו, ולא אתם צריכים לריב עם גדעון.
 - ג. שהמדיינים, עמלק ובני קדם יריבו אתו ולא אתם.
 - ד. שגדעון אומנם הרס את המזבח אך בנה במקום זה מזבח אחר חשוב יותר.

3. מה היתה טענת בני אפרים נגד יפתח?
 - א. מדוע באת להלחם נגדנו?
 - ב. מדוע קללת אותנו קללה נמרצת?
 - ג. מדוע עברת להלחם בבני עמון ולנו לא קראת?
 - ד. מדוע לא חילקת את השלל לכל שבטי ישראל?

4. "נָתַן אֱלֹהֵינוּ בְּיָדֵינוּ אֶת אוֹיְבֵנוּ וְאֵת מְחַרְיֵב אֶרְצֵנוּ" על־ידי מי נאמר משפט זה?
 - א. על־ידי דבורה בשירתה לאחר הניצחון.
 - ב. על־ידי סרני הפלשתים לאחר שתפסו את שמשון.
 - ג. על־ידי גדעון לאחר שתפס את מלכי מדין.
 - ד. על־ידי יפתח לאחר שניצח את העמונים.

5. דבורה הנביאה מהללת במיוחד שבט אחד והיא אומרת על השבט הזה: "עַם חֲרָף נִפְשׁוּ לָמוֹת". מי היה השבט הזה?
 - א. שבט זבולון
 - ב. שבט ראובן
 - ג. שבט אפרים
 - ד. שבט הקני

6. מי היה השופט שהציל את ישראל מיד כושן רשעתיים מלך ארם?
 - א. אהוד בן גרא
 - ב. יפתח הגלעדי
 - ג. עתניאל בן קנז
 - ד. יאיר הגלעדי

7. על אחד מן האנשים הכתובים ברשימה נאמר בפירוש שה' שילם לו כגמולו על אכזריותו. מיהו?

- א. יפתח הגלעדי
- ב. יבין מלך חצור
- ג. אבימלך בן ירובעל
- ד. שמשון הגיבור

8. שערי איזו עיר עקר שמשון בחצות הלילה?

- א. שכם
- ב. אשקלון
- ג. תמנה
- ד. עזה

9. "שֶׁלֶף חֶרֶבָד וּמוֹתָתָנִי פֶן יֹאמְרוּ לִי אִשָּׁה הִרְגָתָהוּ". מי ביקש בקשה קשה זו?

- א. סיסרא מנערו
- ב. עגלון מנושא כליו
- ג. אבימלך מנערו
- ד. בעלה של הפילגש בגבעה

10. מיהו השופט שנאמר לו ע"י ה': "לֵךְ בְּכֶחֶד זֶה וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת יִשְׂרָאֵל"?

- א. שמשון
- ב. יפתח
- ג. אהוד
- ד. גדעון

11. "נִנְדָּה אוֹתָם שׁוֹק עַל יָרֵד". מי את מי?

- א. שמשון את הפלשתים
- ב. אהוד את המואבים
- ג. ברק את הכנענים
- ד. יפתח את שבט אפרים

12. מי היה השופט שמת בשבי האוייב?

- א. יפתח
- ב. אבימלך
- ג. אהוד
- ד. שמשון

13. בתקופת השופטים היו עמים שונים שניסו לפלוש לישראל מכיוונים שונים. מי מארבעת העמים שברשימה להלן **לא פלש** וגם לא ניסה לפלוש בתקופה זו?

- א. מואב
- ב. עמון
- ג. מצרים
- ד. ארם

14. רוב השופטים השתמשו בטכסיסים ובתחבולות כדי לנצח במלחמות. מי היה השופט שהצטיין במיוחד בטכסיסים ובתחבולות?

- א. עתניאל בן קנז
- ב. שמגר בן ענת
- ג. גדעון
- ד. יפתח

15. על מי נאמר התואר "אֵם בְּיִשְׂרָאֵל"?

- א. בת יפתח
- ב. יעל אשת חבר הקני
- ג. דבורה הנביאה
- ד. האשה האמיצה מתבץ

16. מה רצה יותם לומר לאנשי שכם במשל שהשמיע באוזניהם?

- א. לעצים אין צורך במלך.
- ב. אנשים רעים אינם ראויים למלך.
- ג. איש אינו אוהב להיות מלך.
- ד. לאנשים רעים מתאים מלך רע שיגמול להם על רעתם.

17. מי לא השתתף במלחמה נגד שבט בנימין?

- א. אנשי שכם
- ב. שבט ראובן
- ג. אנשי יבש גלעד
- ד. אנשי שבט דן

18. מהי הסיבה שבעלי שכם נטו בתחילה לצידו של אבימלך?

- א. כי הם אמרו "אחינו הוא".
- ב. כי אבימלך הבטיח להם נחלה בתוך שבטי ישראל.
- ג. כי אבימלך נתמנה למלך על ידי גדעון.
- ד. כי אמרו שאבימלך הוא המוכשר ביותר מכל בני גדעון להיות למלך.

19. מי היה השבט שאנשיו התקשו לבטא את האות "ש" וביטאו אותה לרוב כאות "ס"?

- א. שבט בנימין במעשה פילגש בגבעה.
- ב. שבט אפרים במלחמה עם יפתח.
- ג. שבט דן במעשה פסל מיכה.
- ד. שבט מנשה, כאשר גדעון בחר את החיילים המתאימים ביותר למלחמה.

20. "וַיֹּאמְרוּ אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל גְּדֵעוֹן מְשַׁל בָּנוּ גַם אַתָּה גַם בְּנֶךְ... כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִיַּד מִדְּיָן". מדוע דחה גדעון את הצעתם הנדיבה?

- א. כי הוא לא מתאים להיות מלך, הוא רק איש צבא.
- ב. כי הוא האמין, שלא הוא ולא בניו צריכים למשול בישראל אלא ה' הוא המושל בישראל.
- ג. כי הוא היה זקן מדי, ולא רצה שיהיה ריב על הירושה.
- ד. כי הוא לא סבל מלכים כפי שהיו אצל הכנענים ועמים אחרים.

21. על גדעון הוטל להרוס את מזבח הבעל ולהקים את המזבח לה', מדוע גדעון ביצע זאת בלילה?

- א. כי הוא ירא את בית אביו ואת אנשי העיר.
- ב. כי הוא ירא את המדיינים ואת בני קדם.
- ג. כי הוא רוצה לברוח מן העיר עוד בלילה.
- ד. כי הוא היה עסוק כל היום בהכנות למלחמה במדיינים.

22. שמשון הכה בפלישתים בהזדמנויות שונות. באחת ההזדמנויות הוא ירד לאשקלון והרג שלושים איש ולקח את בגדיהם. מה היתה הסיבה לכך?

- א. משום שחבריו הפלשתים פתרו את החידה שחד להם שלא ביושר.
- ב. משום שהעזתים הציקו לו שלא בצדק.
- ג. מפני שאנשי אשקלון חסמו את הדרכים ולא נתנו לאנשים משבט דן ושבט יהודה לעבור ליד אשקלון.
- ד. משום שהפלשתים שרפו את הבית של הורי אשתו מתמנת שלא בצדק.

23. גדעון ברדיפתו אחרי המדיינים מבקש לחם לחייליו מאנשי סוכות ופנואל. מדוע סרבו אנשי סוכות ופנואל לתת לו לחם כבקשתו?

- א. הם אינם מאמינים שגדעון יצליח לתפוס את מלכי מדין ופחדו מנקמת המדיינים.
- ב. כי גדעון לא הסכים לשלם להם עבור הלחם.
- ג. כי לא היה להם מספיק לחם בשעה זו.
- ד. כי הם שנאו את גדעון בגלל מה שעשה לשבט אפרים.

24. תפסת מעברות הירדן, וחסימת דרך הנסיגה של האויב הכריע, לא פעם, את תוצאות המלחמה. מי מהשופטים שברשימה השתמש בשיטה זו?

- א. אהוד
- ב. אבימלך
- ג. דבורה הנביאה וברק
- ד. שמשון

25. "אם פָּאָמַת אַתֶּם מְשָׁחִים אוֹתִי לְמַלְךְ עֲלֵיכֶם חֲסוּ בְּצִלִי וְאִם אֵין, תִּצַּא אִישׁ מִן הָאָטָד וְתֹאכַל..." את מי?

- א. את מגדל שכם
- ב. את ארמונות המלך
- ג. את ארזי הלבנון
- ד. את האטד

26. יפתח בדבריו אל שבט אפרים משתמש בביטוי "וְנֶאֱשִׁימָה נִפְשִׁי בְּכַפִּי..." מהו פירוש ביטוי זה?

- א. שמתִי את נפשי בכף ידי כאשר נדרתי נדר להעלות את בתי לעולה.
- ב. סיכנתי את עצמי כאשר עברתי להלחם בבני עמון.
- ג. הכתי בכפי את העמונים שוק על ירך.
- ד. שמתִי את נפשי בידי אנשים ריקים כאשר גרשו אותי מבית אבי.

27. היכן התקיים מבחן המים שערך גדעון לחייליו לפי הוראת ה'?

- א. ליד נחל קישון
- ב. ליד מעין חרוד (עין חרוד)
- ג. על־יד הירדן
- ד. על־יד עין גדי

28. הכתוב אומר שהיה חוק בישראל ש"מִיָּמִים וְמִיָּמִים תִּלְכְּנָה בָנוֹת יִשְׂרָאֵל לְתַנּוֹת (לקונן ולבכות) אַרְבַּעַת יָמִים בַּשָּׁנָה". לזכר מי חקקו חוק זה?

- א. אשת לפידות
- ב. האשה מתבץ
- ג. בת יפתח
- ד. בנות שילה שנחטפו

29. על אהוד בן גרא מסופר שהיה איטר יד ימינו. במקום אחר, בספר שופטים, מסופר על עוד שבע מאות בחורים כאלה. מאיזה שבט היו בחורים אלה?

- א. משבט יהודה
- ב. משבט בנימין
- ג. משבט דן
- ד. משבט אפרים

30. "וַיָּבֹאוּ עַל לֵישׁ עַל עַם שִׁקְטָה וּבִטָּח וַיִּכּוּ אוֹתָם לְפִי חֶרֶב וְאֶת הָעִיר שָׁרְפוּ בָּאֵשׁ".
מי עשה מעשה זה?
- א. שבט יהודה בעת כיבוש חברון.
 - ב. שבט אפרים בעת המריבה עם יפתח.
 - ג. שבט דן בעת שחיפשו לעצמם נחלה.
 - ד. שמשון ואנשי שבט יהודה בעת שלקחו את אשתו של שמשון ונתנו אותה לאיש אחר.
31. בהכנותיו של גדעון למלחמה במדיינים, מבקש ה' מגדעון, שיצמצם מאוד את מספר החיילים שאתם יתחיל את המלחמה. מה היתה הסיבה לכך?
- א. שלא יתפארו המדיינים; שרק כוח גדול של בני ישראל מסוגל לנצח אותם.
 - ב. שלא יאמרו הגויים; איה אלוקיהם של בני ישראל.
 - ג. שלא יתפאר העם לאחר הניצחון, שהם בכוחם בלבד, ניצחו את המדיינים.
 - ד. שגדעון יוכל להתפאר אח"כ ולהגיד שהוא באמת "איש גיבור חיל".
32. באלו נסיבות התייצבו ארבע מאות אלף איש שולף חרב מכל שבטי ישראל?
- א. בעקבות קריאתו של יפתח למלחמה בעמון.
 - ב. בעקבות מעשה פילגש בגבעה.
 - ג. בעקבות קריאתה של דבורה הנביאה למלחמה בכנענים.
 - ד. בעקבות פלישת הפלשתים לארץ בימי שמשון.
33. "הֲלֹא טוֹב עוֹלְלוֹת אֶפְרַיִם מִבְּצִיר אֲבִיעֶזֶר". מי אמר למי משפט זה?
- א. אבימלך לאנשי שכם
 - ב. יפתח לשבט אפרים
 - ג. יותם לאנשי שכם
 - ד. גדעון לשבט אפרים
34. על-ידי מי נהרג עגלון מלך מואב?
- א. אהוד
 - ב. שמשון
 - ג. גדעון
 - ד. יפתח
35. לגדעון היו שבעים בנים, אך למעשה מכירים אנו רק שלושה מהם בשמותם. מי הם?
- א. יואש, אבימלך ויותם
 - ב. אבימלך, ברק ויותם
 - ג. יתר, אבימלך וזבול
 - ד. יתר, יותם ואבימלך

36. "אם תלכי עמי וְהִלַּכְתִּי וְאִם לֹא תִלְכִּי עִמִּי לֹא אֶלֶדִּי", מי אמר למי?

- א. ברק לדבורה
- ב. ברק ליעל
- ג. בעלה של הפילגש לפילגשו
- ד. אבימלך לאשה מתבץ

37. על אחד השופטים מסופר שהשתמש "בְּמִלְמַד הַבֶּקֶר" כדי להכות באוייבים. מי היה השופט?

- א. אבצן
- ב. ברק בן אבינועם
- ג. שמגר בן ענת
- ד. שמשון

38. "וְהוֹלֵכִי נְתִיבוֹת יֵלְכוּ אַרְחוֹת עֶקְלָקְלוֹת". על איזו תקופה נאמר משפט זה?

- א. על התקופה שקדמה למלחמת ברק ודבורה בכנענים.
- ב. על התקופה של שמשון הגבור.
- ג. על התקופה של פילגש בגבעה.
- ד. על התקופה של אהוד, לפני שהוא הרג את מלך האוייב.

39. מה היה המשפט האחרון של שמשון לפני מותו?

- א. כי נזיר אלוקים אני מבטן אמי.
- ב. תמות נפשי עם פלשתים.
- ג. למה ה' אפול בידי הערלים.
- ד. אחרי מותי שאוני וקברוני בקבר מנוח אבי, בין צרעה ואשתאול.

40. "דִּבֶּר אֱלֹקִים לִי אֶלֶידִּי". מי אמר למי?

- א. אהוד לעגלון
- ב. דבורה לברק
- ג. סיסרא ליעל
- ד. עתניאל לעכסה

41. "מִי יַעֲלֶה לָנוּ אֶל הַפְּנִיעִי לְהִלָּחֵם בּוֹ? וַיֹּאמֶר ה'...". מה אמר ה'?

- א. שמעון יעלה
- ב. יוסף יעלה
- ג. יהודה יעלה
- ד. כלב יעלה

42. "כִּפְאֶשֶׁר עָשִׂיתִי כֵן שְׁלֹם לִי אֱלֹקִים". מי אמר דברים אלה?

- א. עגלון
- ב. כלב בן יפונה
- ג. האיש שגילה לבני יוסף את מבוא העיר
- ד. אדוני בזק

43. במה היתה החרב שאהוד הכין לעצמו מיוחדת?

- א. שהיתה לה שני פיות.
- ב. שהיתה ארוכה במיוחד.
- ג. שהיתה עשויה מחומר מיוחד במינו.
- ד. שהיתה לה עיטור מיוחד שמשך עין כל רואה.

44. על מי נאמר שהיה "אִישׁ בָּרִיא מְאֹד"?

- א. על יבין מלך חצור
- ב. על עגלון
- ג. על סיסרא
- ד. על אהוד

45. מה היתה הסיבה שסיסרא ברח אל יעל אשת חבר הקיני?

- א. היא גרה קרוב לחרושת הגויים.
- ב. היא היתה אשה גיבורה.
- ג. כי היה שלום בין יבין מלך חצור ובין בית חבר הקיני.
- ד. היא היתה מפורסמת במצוות הכנסת אורחים.

46. כיצד תיארה דבורה הנביאה בשירתה את מצב העם לפני המלחמה בכנענים?

- א. "הָרִים נָזְלוּ מִפְּנֵי ה'".
- ב. "וְהוֹלְכֵי נְתִיבוֹת יֵלְכוּ אַרְחוֹת עֶקְלָקְלוֹת".
- ג. "הַפּוֹכְבִּים מִמְּסִילוֹתֵם נִלְחְמוּ עִם סִסְרָא".
- ד. "וַיֵּשְׁבִי עַל מַדִּין וְהוֹלְכֵי עַל דֶּרֶךְ שִׁיחוּ".

47. "צֵל הַהָרִים אָתָּה רֹאֶה כְּאֻנְשִׁים", לאיזה מרד קשור משפט זה?

- א. המרד נגד אבימלך.
- ב. המרד של שבט אפרים נגד יפתח.
- ג. המרד של שבט בנימין נגד שבטי ישראל.
- ד. המרד של שבט דן נגד מיכה וביתו.

48. "וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים אֲשֶׁר הָמִית בְּמוֹתוֹ רַבִּים מֵאֲשֶׁר הָמִית בְּחַיָּיו", מִי הִיָּה הָאִישׁ שֶׁעָלָיו מִסְפֵּר הַכְּתוּב עוֹבְדָה זֶה?

- א. אבימלך
- ב. עתניאל בן קנז
- ג. שמשון
- ד. עגלון

49. מדוע הצטרפה דבורה הנביאה למלחמה?

- א. כי היא לא סמכה על ברק.
- ב. כי ברק עמד על כך שהיא תצטרף.
- ג. כי היא היתה השופטת בימים ההם.
- ד. כדי להוכיח לגברים, שגם הנשים יכולות להלחם.

50. מדוע מסתיים ספר שופטים בפסוק: "בַּיָּמִים הֵּהֶם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה". מה בא ללמדנו פסוק זה?

- א. שבני ישראל צדקו שהענישו את שבט בנימין.
- ב. שאחת הסיבות לכל המעשים הרעים ולפורעניות שבאו על ישראל היא; שלא היו מאוחדים תחת מלכות אחת.
- ג. מדוע שבט דן היה מוכרח לקחת איתו את פסל מיכה.
- ד. שגדעון צדק כאשר לא רצה להקים את המלוכה בישראל.

ב – חידון א-ב

לפניך רמזים והגדרות לפי סדר א – ב לעניינים שונים מספר שופטים. גלה את הנעלם, לפי הרמזים וההגדרות, וכתוב אותו בסוף המשפט.

- א. אשה הרגה אותו _____
- ב. בני ישראל חטאו והאמינו בי _____
- ג. בגדתי באבימלך _____
- ד. שופטת ואם בישראל _____
- ה. ויצאו השדה ויבצרו את כרמיהם וידרכו ויעשו _____
- ו. אני האות הרביעית בשם של שני שופטים. מה שמותינו? _____
- ז. לא רציתי ללכת ולנוע על העצים _____
- ח. שמשון שאל את חבר מרעיו _____
- ט. תפקידו של שמשון בבית האסורים _____
- י. נותרתי יחידי מכל אחי _____
- יא. מיכה מינה בתחילה אחד מבניו למלא תפקיד של _____
- יב. גדעון ואנשיו הסתירו אותנו בתחילה בכדיהם _____
- יג. אני אביו של אחד השופטים החשובים _____
- יד. לא שתיתי יין כל ימי חיי כי הייתי _____
- טו. אנחנו אנשי העיר שנענשנו קשה ע"י אחד השופטים _____
- טז. אני שופט ושמי מתחיל באות "ע" וגם שם אשתי מתחיל באותה אות. מהן שמותינו? _____
- יז. אני הייתי אחד האוייבים הקשים של ישראל _____
- יח. הייתי שופט מפורסם ונולדתי ב _____
- יט. אני נחל קדומים אך יש לי שם נוסף המתחיל בשם _____
- כ. לכנענים היה ולבני ישראל לא היה _____
- כא. היכתי את הפלשתים במלמד הבקר _____
- כב. "מגדל עז" היה בתוכי ואבימלך לכדני _____

ג – תפזורת

1. תפזורת שופטים

בתפזורת שלפניך מצויים שמות השופטים. מצא את השמות, הקף אותם בעיגול ורשום אותם לפי סדר זמן פעולותיהם.

ג	ש	ק	ר	ב	ש	ע
ד	מ	ד	י	פ	ת	ח
ע	ש	ו	א	נ	צ	פ
ו	ן	ה	י	ל	ח	ר
נ	נ	א	ב	צ	נ	ו
כ	ל	מ	י	ב	א	ב
ל	נ	ו	ד	ב	ע	ד

שמות השופטים מופיעים: מימין לשמאל, משמאל לימין, מלמעלה למטה, מלמטה למעלה ובאלכסון.

א. כמה שופטים מצאת? _____

ב. כתוב את רשימת השופטים בתפזורת לפי סדר פעולותיהם.

(1) _____ (3) _____ (5) _____
 (2) _____ (4) _____ (6) _____

2. תפזורת מקומות

בתפזורת שלפניך מצויים שמות מקומות המוזכרים בספר שופטים. מצא את השמות, הקף אותם בעיגול וכתוב בקצרה את האירועים שהתרחשו בהם.

ה	ח	ו	ל	א	ת	י	ב	ר
מ	ר	ק	ת	צ	א	ל	ז	פ
צ	ש	ת	ח	ב	ח	א	ק	ס
פ	כ	ה	ב	ת	ה	ו	צ	ת
ה	מ	ז	ר	ו	מ	נ	ר	י
ק	פ	ע	ן	ה	ר	פ	ע	ר
ב	ז	ק	נ	צ	ח	ל	ה	ק

שמות המקומות מופיעים: מימין לשמאל, משמאל לימין, מלמעלה למטה, מלמטה למעלה ובאלכסון.

א. כמה מקומות מצאת? _____

ב. מלא את הטבלה הבאה:

שם המקום	האירוע שהתרחש בו
(1) _____	(1) _____
(2) _____	(2) _____
(3) _____	(3) _____
(4) _____	(4) _____

ד – חידות מצויירות

לפניך שני משפטים מפורסמים מספר שופטים בחידות מצויירות. פענח אותם וכתוב תחת כל ציור את התשובות על השאלות הבאות:

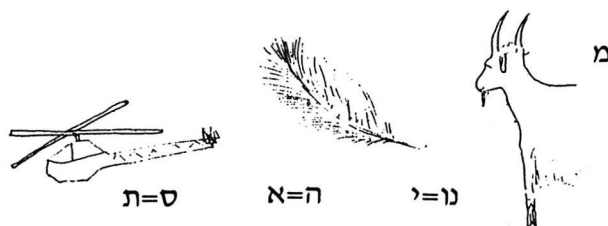
(א) מהו המשפט?

(ב) היכן הוא מצוי בספר? ציין את הפרק והפסוק.

(ג) בחר לך, גם אתה, שני משפטים חשובים מספר שופטים ונסה כוחך בעריכת חידות מצויירות. הצע לחברך לפענח את חידותיך, או שחק במשחקי פנטומימה.

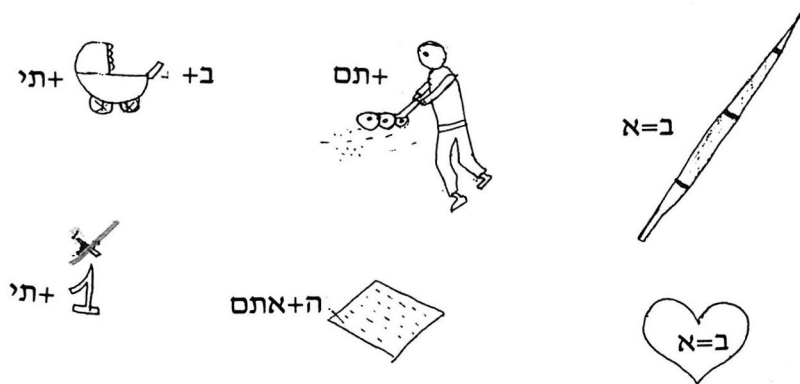
הנה חידות מצויירות מספר שופטים

(1)

הנה חידות מצויירות מספר שופטים

(2)

ברוך רחמנא דסייען!

"ספר שופטים מספר על תקופה סוערת ביותר בחיי עם ישראל. בתקופה זו התרחשו מאורעות גדולים; בחלקם מעודדים ומשמחים, ובחלקם קשים ועצובים.

למרות שעתה שונים מאוד תנאי החיים שלנו בארץ מתנאי החיים של אבותינו שחיו כאן בתקופת השופטים, ישנן בכל זאת **בעיות יסודיות**; מהן בתחום המצב המדיני באיזורנו, ומהן בתחום האמונה והקשר שלנו לארץ, שהם מעסיקים אותנו כמעט כפי שהעסיקו את הדורות ההם לפני כשלושת אלפים שנה.

דפי עבודה אלה יעזרו לך להכיר את תקופת השופטים מן הבחינות שהזכרנו למעלה ויחד עם המורה הם יסייעו בידך ללמוד ולהבין היטב את הפרשיות המרתקות והסוערות הנקראות: "תקופת השופטים".

מתוך "דברים אל התלמיד"